

2019

A motorizált szabadidő eltöltés és a környezet- és természetvédelem konfliktusa



EMLA Egyesület

A motorizált szabadidő eltöltés és a környezet- és természetvédelem konfliktusa

Szerzők

dr. Berki Zsuzsanna

dr. Gajdics Ágnes

dr. Kiss Csaba

Dr. Fülöp Sándor

Kiadó

EMLA Egyesület

1076 Budapest, Garay. u. 29-31. I/1.

www.emla.hu



2019. május

A programot az Agrárminisztérium Zöld Forrás programja támogatta.

Projektazonosító: PTKF/439/2018



AGRÁRMINISZTERIUM

Tartalom

1.	Bevezetés.....	3
2.	Egyes járműtípusok használati feltételei, korlátai.....	4
2.1.	Közúti járművek.....	4
2.2.	Vízi járművek	5
2.3.	Légi járművek	8
3.	Környezet- és természetvédelmi követelmények	9
3.1.	Zaj- és rezgés kibocsátás	9
3.2.	Környezetszennyező anyagok kibocsátása.....	16
3.3.	Erdők, természeti területek védelme	18
3.4.	Sportrendezvényekből eredő egyéb környezeti problémák	22
4.	Jogi lehetőségek a természeti környezetünk megóvására	23
4.1.	Közigazgatási hatóságok előtti eljárás.....	23
4.1.1.	Közigazgatási hatósági eljárásban való részvétel	23
4.1.2.	Közigazgatási hatósági eljárás kezdeményezése	24
4.2.	Polgári jogi eszközök.....	28
4.3.	Szabálysértési jogkövetkezmények	31
4.4.	Büntetőjogi jogkövetkezmények.....	32
5.	Összegzés.....	36
6.	Melléklet.....	37
6.1.	A tököli reptér környezetvédelmi vizsgálata	37
6.2.	Az ügy összefoglaló jellegű bemutatása	37

1. Bevezetés

Magyarország Alaptörvénye, amelyet az Országgyűlés 2011-ben fogadott el, jelentős lépést tett az egészséges környezethez való jog hatékonyabb biztosítása és érvényesítése felé. Az Alaptörvény P. cikk (1) bekezdése szerint "a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége". A korábbi Alkotmányhoz hasonlóan elkülönítve megmaradt az egészséghez való jog és az egészséges környezethez való jog, melyek szoros logikai kapcsolatban állnak egymással.

Az Alaptörvény, illetőleg az EU joggal harmonizált, koherens környezetvédelmi jogszabályösszesség és az azokhoz rendelt hatósági, eljárási erőforrások önmagukban azonban nem alkalmasak arra, hogy megelőzzenek vagy akár kielégítően rendezzenek egy sor környezetvédelmi jellegű társadalmi konfliktust. Hatékony környezetvédelmet helyi, regionális és országos kérdésekben a helyi környezetvédelmi konfliktusok kezelésére létrejött ad hoc csoportok és a megfelelő szervezeti háttérrel rendelkező civil szervezetek támogatásával lehet csak elérni.

Az EMLA Egyesület 1994 óta végez közérdekű környezetvédelmi jogi tanácsadást és nyújt jogi képviseletet magánszemélyek és társadalmi szervezetek részére. Az elmúlt 25 év ügyei között számtalan példát találunk közlekedés, illetve közlekedési eszközök által okozott környezeti konfliktusokkal kapcsolatban. A járművek (legyen akár szó közúti, vízi vagy éppen légi járműről) által keltett zaj és rezgés, a légszennyezőanyagok, esetenként a talajt és a vizeket érintő anyagok kibocsátása jelentősen megterheli a környezetet.

A szabadidő eltöltéséhez, hobbihoz kapcsolódó járműhasználat sokféle formában megvalósulhat, akár az adott közlekedési ágazatot (vízi, közúti, légi jármű), akár a megvalósítás más jellemzőit figyelembe véve. Az egy-egy létesítményhez kötött járműhasználat, például repterekhez, nem nyilvános fel-és leszállóhelyekhez kötődő sportrepülés, versenypályán történő élményautózás mellett a természeti területeken, erdőkben folytatott technikai sportok, és a motorcsónak- vagy jet-ski használat is egyre népszerűbb módja a szabadidő eltöltésének. Ennek megfelelően a vonatkozó jogi szabályozás is igen szerteágazó, így az alábbiakban a legtipikusabb esetek alapján mutatjuk be az irányadó rendelkezéseket. Elsőként egy áttekintést adunk a három alapvető közlekedési ágazatban használatos járműtípusokról tekintettel arra, hogy a szabályozás megértéséhez elengedhetetlen az alapfogalmak ismerete.

2. Egyes járműtípusok használati feltételei, korlátai

2.1. Közúti járművek

Törvény által biztosított jog a közúti közlekedésben való részvétel, azaz a közutat és a közforgalom elől el nem zárt magánutat közlekedés céljából gyalogosként vagy járművezetőként bárki igénybe veheti.¹ Ez a jog azonban nem korlátlan, ugyanis jogszabály a gyalogosok és járművek közlekedését egyes közutakon feltételekhez kötheti, korlátozhatja vagy ki is zárhatja. Abban az esetben, ha az út kezelője nem jelzi, hogy a tulajdonában levő út közforgalom elől le van zárva, azt a közúti közlekedésre vonatkozó szabályok figyelembe vételével bárki használhatja, amennyiben az tényleg bejegyzett, helyrajzi számmal rendelkező út. A forgalmi rendszám azonban minden közúton vagy a közforgalom elől el nem zárt magánúton (földúton is) kötelező.

Az egyes járművek (gépkocsi, a motorkerékpár, a négykerekű motorkerékpár, a négykerekű segédmotoros kerékpár, quad) a közúti forgalomban érvényes hatósági engedéllyel és jelzéssel (rendszámmal) vehetnek részt, s az üzemben tartó felelős azért, hogy a forgalomban tartott jármű a műszaki, közlekedésbiztonsági és környezetvédelmi követelményeknek megfeleljen. A járművek megfelelőségét a közlekedési hatóság ellenőrzi, s ha a jármű a követelményeknek nem felel meg, a közlekedési hatóság a jármű forgalomban tartását megtiltja.

A közúti közlekedésben résztvevők kötelesek a közúti forgalomra, valamint a közútnak és környezetének a védelmére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket megtartani, illetve úgy közlekedni, hogy a személy- és vagyonbiztonságot ne veszélyeztessék, másokat közlekedésükben indokolatlanul ne akadályozzanak, és ne zavarjanak.

A KRESZ² szerint

r) Segédmotoros kerékpár: a külön jogszabályban L1e járműkategóriába sorolt kétkerekű, L2e járműkategóriába sorolt háromkerekű jármű, továbbá az L6e járműkategóriába sorolt quad és mopedautó.

r/1. Kerékpár: olyan, legalább kétkerekű jármű, amelyet emberi erő hajt, és ezt legfeljebb 300 W teljesítményű motor segíti. A kerékpáron a kerékpárt nem hajtó személy is szállítható erre alkalmas ülésen. A kerékpáron utánfutó vontatására alkalmas berendezés helyezhető el.

r/2. Quad: a külön jogszabályban

- L6e járműkategóriába sorolt könnyű négykerekű segédmotoros kerékpár vagy

- L7e járműkategóriába sorolt négykerekű motorkerékpár,

amely nyitott utasterű, kormányműve nem áttételes és a motorkerékpárok esetében szokásos kezelőszervekkel van felszerelve.

¹ 1988. évi I. törvény - a közúti közlekedésről

² 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet - a közúti közlekedés szabályairól

A közúton kívüli járműhasználattal kapcsolatosan visszautalunk a II.3. pont alatt az Erdők, természeti területek védelmével kapcsolatosan írtakra.

2.2. Vízi járművek

A víziközlekedést meghatározó jogszabályok igen széles tárházát kell áttanulmányozni ahhoz, hogy az egyes vízi járművek fogalmaival és a használatukra vonatkozó szabályokkal tisztában legyünk.

A víziközlekedésről szóló 2000. évi XLII. törvény tartalmazza az alábbi fogalom meghatározásokat (87. §):

3. csónak: a hajónak, kompnak, vízi sporteszköznek nem minősülő

a) emberi erővel hajtott, felépítménnyel nem rendelkező vízijármű, amelynek testhossza nem haladja meg a kishajóra megállapított mértéket,

b) szélerővel vagy gépi berendezéssel hajtott vízijármű, amelynek hossza a 7 métert, névleges vitorlafelülete a 10 m²-t nem éri el, vagy motorteljesítménye legfeljebb 7,5 kW, ide nem értve az építése, berendezése és felszerelése alapján vízen való közlekedésre nem szolgáló úszóeszközt;

8. hajó: építésénél, berendezésénél és felszerelésénél fogva a vízen való közlekedésre alkalmas vízi jármű;

21. kishajó: az a belvízi hajó, amelynek a hajótesten mért hossza a 20 métert nem éri el, valamint az a tengeri hajó, amelynek a hajótesten mért hossza a 24 métert nem éri el;

42. vízi jármű: vízen való közlekedésre, szállításra, illetve más úszólétesítmény továbbítására szolgáló - úszómunkagépnek, úszóműnek és egyéb úszólétesítménynek nem minősülő - úszólétesítmény;

A víziközlekedés rendjéről szóló 57/2011. (XI. 22.) NFM rendelet 1. melléklet I. rész 1. fejezet 1.01. cikk szintén tartalmaz a témánk szempontjából releváns definíciókat.

a) Hajótípusok

9. vitórlás hajó: minden, csak vitorlával haladó hajó; a vitorlával haladó és egyidejűleg saját gépi hajtóberendezését is használó hajót géphajónak kell tekinteni;

10. kishajó: az a hajó, amelynek hajótesten a kormány és az orrsudár nélkül mért hossza a 20 m-t nem éri el, kivéve a kishajónak nem tekinthető hajók vontatására, tolására vagy mellévett alakzatban való továbbítására épített vagy felszerelt hajót, továbbá kivéve azt a hajót, amelyen 12 főnél több utas szállítását engedélyezték, valamint a kompot és a tolt bárkát;

11. motoros vízi sporteszköz: sport- és szabadidős célokat szolgáló vízi jármű, amelynek hossza nem éri el a 4 métert, elsődleges meghajtását vízsugárszivattyúval ellátott belső égésű motor biztosítja, és amelynek rendeltetésszerű működtetését a hajótesten - és nem annak belsejében - ülő, álló vagy térdelő személy vagy személyek végzik, például waterbob, waterscooter, jetbike, jet-ski és más hasonló vízijármű.

A kedvtelési célú hajó fogalmát pedig egy harmadik jogszabályban találjuk.

25. Kedvtelési célú hajó – olyan sport- és kedvtelési célra szolgáló kishajó, amely nem személyhajó,³

A vízi közlekedési eszközök használatára vonatkozó szabályozás is igen szerteágazó.

Az üzemben tartó a nyilvántartásba vételre kötelezett úszólétesítményt az üzembe helyezését megelőzően, továbbá üzemeltetése során, meghatározott időszakonként köteles az üzemképeség megállapítása céljából - a belvízi utakon közlekedő úszólétesítmények hajózásra alkalmassága és megfelelősége feltételeiről, az üzemképeség vizsgálatáról és tanúsításáról szóló 13/2001. (IV. 10.) KöViM rendeletben [a továbbiakban: 13/2001. (IV. 10.) KöViM rendelet] megállapított feltételek szerint - a hajózási hatóságnak bemutatni.

Csak a megfelelőség tanúsításával lehet a kedvtelési célú vízi járművek és a motoros vízi sporteszközök alapvető biztonsági követelményeiről szóló miniszteri rendeletben meghatározott kedvtelési célú vízi járművet és motoros vízi sporteszközt kereskedelmi forgalomba hozni.

A Balatonon, a Velencei-tó és a Fertő tó teljes területén, továbbá a Ráckevei (Soroksári)-Dunaágnak és a Tisza-tónak jogszabályban⁴ meghatározott részein belső égésű motorral hajtott kishajót és csónakot tilos üzemeltetni.

Motoros vízi sporteszközt a hajózási hatóság által - az illetékes települési önkormányzat egyetértésével - kijelölt pálya kivételével nem szabad üzemeltetni. A fentebb említett belvízi utakon, továbbá a határvízen motoros vízi sporteszköz pályát sem lehet kijelölni.

Korlátozás alá eső területen (Ráckevei Duna-ág és a Tisza-tó egyes területein) – a hatóságok kishajóit és csónakjait kivéve - belső égésű motorral hajtott kishajó és csónak csak a hajózási hatóság által kiadott üzemeltetési engedéllyel közlekedhet. Korlátozás alá eső területen motoros vízi sporteszközt pedig tilos használni.

A vitorlás kishajó belső égésű segédmotorját - üzemeltetési engedély hiányában - kizárólag az alábbi esetekben használhatja:

- kikötőben és annak 300 m-es körzetében,
- Balatonon a Tihanyrév-Szántód között közlekedő komp útvonalán és a mellette húzódó 300-300 m széles vízterületen,
- sürgős orvosi ellátás, segítségnyújtás szükségessége és baleset esetén,
- viharjelzés esetén kizárólag a legközelebbi kikötőbe történő behajózásig, továbbá

³ 13/2001. (IV. 10.) KöViM rendelet - a belvízi utakon közlekedő úszólétesítmények hajózásra alkalmassága és megfelelősége feltételeiről, az üzemképeség vizsgálatáról és tanúsításáról 2. Melléklet I. rész 1. Fejezet 1.01. cikk 25. pont

⁴ 30/2003. (III. 18.) Korm. rendelet a víziközlekedés egyes belvízi utakon környezetvédelmi okokból való korlátozásáról és a korlátozás alá eső területeken kiadható üzemeltetési engedélyről 2-3. §§

- ha a szél ereje nem éri el a Beaufort-skála szerinti 1. szél erősséget, kizárólag a legközelebbi kikötőbe történő behajózásig.

Vízimunkák és mentési tevékenységeken kívül üzemeltetési engedélyt a hajózási hatóság a következő esetekben adhat:⁵

- tavon kikötőhellyel rendelkező vitorlás sportszervezet tulajdonában lévő, tíz kísért egységenként egy kísérő motorosra, ha az

- szervezett oktatáson, edzésnapon vagy az országos sportági szakszövetség által meghirdetett és hatóságilag engedélyezett versenyen részt vevő nem tőkesúlyos vitorlás csónakokat vagy nem tőkesúlyos vitorlás kishajókat, illetve vitorlás vízi sporteszközöket kísér, vagy rendezői feladatot lát el, illetve

- az országos sportági szakszövetség által szervezett és meghirdetett, az illetékes hatóság által engedélyezett vitorlás kishajók részvételével zajló nemzetközi rendezvényen a hivatalos edzésnapok és a verseny időtartamára lát el kísérő motoros feladatot. A hivatalos edzéseken, illetve versenynapokon kívül kísérő motorost nem lehet használni;

- tavon kikötőhellyel rendelkező országos gyermekszervezet tulajdonában lévő, tíz kísért egységenként egy kísérő motorosra, ha az szervezett oktatáson vagy túrán nem tőkesúlyos vitorlás csónakokat vagy nem tőkesúlyos vitorlás kishajókat, illetve vitorlás vízi sporteszközöket kísér;

- kikötő, vízi sportpálya, valamint vízi repülőtér üzemeltetőjének egy belső égésű motorral hajtott kishajójára az üzemeltetési feladatok ellátására a létesítmény 300 m-es körzetében, továbbá, ha a létesítmény a parttól 300 méternél távolabb helyezkedik el, akkor a közelebbi part és a létesítmény közti legrövidebb útvonalra;

- egy rendezvényre arra a belső égésű motorral hajtott kísérő vagy mentőmotorosra, amely a tavon kikötőhellyel nem rendelkező vitorlás, illetve egyéb sportszervezet, szövetség tulajdonában van, amennyiben a szervező egyesület vagy szövetség az általa rendezett és hatóságilag engedélyezett vitorlásversenyen, vízi rendezvényen nem tud a rendezvény engedélyében meghatározott számú, a vízterületre hatályos üzemeltetési engedéllyel rendelkező kísérő vagy mentőmotorost biztosítani;

Aktuális példaként említhető az elektromos jets-kik használatának kérdése a Balatonon, amelyben jónéhány civil szervezet kifejezte már tiltakozását. Ezek a járművek, amennyiben nem tartoznak a fenti járműkategóriák alá, korlátozás nélkül használhatók a tó vizén.

A fenti jogszabályi definíciós rendelkezések alapján a jet-skik alapvetően motoros vízi sporteszköznek tekintendő. Abban az esetben azonban, ha nem belső égésű motor hajtja őket, vagy a hosszuk meghaladja a 4 métert, akkor kiesnek ebből a fogalmi kategóriából. Azok

⁵ 30/2003. (III. 18.) Korm. rendelet a víziközlékedés egyes belvízi utakon környezetvédelmi okokból való korlátozásáról és a korlátozás alá eső területeken kiadható üzemeltetési engedélyről 5/A §

az elektromos jet-skik tehát, amelyeket 4 méter plusz 2 centis hosszal kiséphajóként vizsgáztatnak le, kiesnek a motoros vízi sporteszközökre vonatkozó szabályozási körből.

2.3. Légi járművek

A légi közlekedésben az a légi jármű vehet részt, amely az illetékes hatóság által kiállított, érvényes légi alkalmassági bizonyítvánnyal rendelkezik, és megfelel az irányadó jogszabályokban előírt légi alkalmassági előírásoknak. Emellett - amennyiben azt a jogszabályok kötelezővé teszik - polgári légi jármű akkor vehet részt a légi közlekedésben, ha a Légügyi Hivatal lajstromba vette. Ez alól kivételt képeznek az ún. lajstromozásra nem kötelezett pilóta nélküli légi járművek és a repülőeszközök (siklórepülő eszköz, az ejtőernyő és az egyszemélyes vagy 300 kg legnagyobb felszálló tömeget el nem érő repülőgép együttes megnevezése).

A légi alkalmasság megállapítása a légi járművek és kapcsolódó termékek, alkatrészek és berendezések légi alkalmassági és környezetvédelmi tanúsítása, valamint a tervező és gyártó szervezetek tanúsítása végrehajtási szabályainak megállapításáról szóló 748/2012/EU rendelet I. Melléklete, a légi járművek és repülőtechnikai termékek, alkatrészek és berendezések folyamatos légi alkalmasságának biztosításáról és az ezzel összefüggő feladatokban részt vevő szervezetek és személyek jóváhagyásáról szóló 2042/2003/EK rendelet I. Melléklete, valamint a polgári légi járművek típus-és légi alkalmasságáról szóló 21/2015 (V.4) NFM rendelet szabályai alapján zajlik.

3. Környezet- és természetvédelmi követelmények

Alapvető, átfogó jogszabályként a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény⁶ (környezetvédelmi törvény) és a természet védelméről szóló törvény⁷ (természetvédelmi törvény) rendelkezéseit kell figyelembe venni, melyek valamennyi környezeti elem, a természeti területek és természeti értékek védelmének keretét adják. A környezetvédelmi ágazati jogszabályok közül a zaj- és rezgésvédelem, valamint a levegővédelem alapvető rendelkezései relevánsak a témánk szempontjából.

3.1. Zaj- és rezgés kibocsátás

Az egyik legjelentősebb hatása a technikai sportoknak, az általuk keltett zaj. A jogszabályi terminológia szerint a környezeti zaj és a rezgés elleni védelem mindazon mesterségesen keltett energiakibocsátások elleni védelmet magába foglalja, amelyek kellemetlen, zavaró, veszélyeztető vagy károsító hang-, illetve rezgésterhelést okoznak.

A környezeti zaj és rezgés elleni védelem részletes szabályait a 284/2007. (X.29.) Kormányrendelet⁸ (zajrendelet) fekteti le, mely definiálja a zajforrásokat és rögzíti az azokkal kapcsolatos követelményeket és a hatósági kompetenciákat.

A motorizált szabadidőeltöltés által okozott zajterhelés korlátait, szabályait aszerint célszerű áttekinteni, hogy az adott járműhasználat hol és milyen formában valósul meg (vízi, közúti, légi jármű), illetve azt, hogy a tevékenység egyedileg, rendezvény keretében vagy létesítményhez kötődően zajlik-e.

- **Milyen zajforrások okozhatnak káros környezeti hatásokat?**

A zajrendelet értelmezésében közlekedési zajforrásnak minősül a közlekedési útvonal, azaz a közút, a közforgalom elől el nem zárt magánút, a vasúti pálya, a vízi út, valamint a repülőtér üzemeltetése, kezelése. A közlekedési vonalas létesítmény engedélyezési tervének zaj- és rezgésvédelmi munkarésében igazolni kell, hogy a zajterhelési határértékek a távlati forgalom nagysága mellett teljesülnek. Egyrészt tehát az útvonal vonatkozásában is érvényesül zajvédelem, másrészt az a konkrét járművek zaja is korlátozás alá esik.

Amennyiben valaki egyedileg, valamely közlekedési útvonalon használ hobbijárművet, járműve zajkibocsátására:

- közúti jármű esetén a 6/1990 KöHÉM rendelet⁹ szabályai alkalmazandóak, amely a Magyarország területén közúton vagy közforgalom elől el nem zárt magánúton közlekedő járművekre terjed ki, s amely meghatározza többek között a járművek

⁶ 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

⁷ 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

⁸ 284/2007. (X. 29.) Korm. rendelet a környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól

⁹ 6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet a közúti járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételeiről

zajkibocsátására vonatkozó üzemeltetési műszaki feltételeket, zajkibocsátási határértékeket;

- kedvtelési célú vízi járművek kapcsán a 21/2016 NFM rendelet¹⁰ rögzíti az üzemeltetési feltételeket és a zajkibocsátásra irányadó követelményeket, határértékeket;

- légi járművek vonatkozásában pedig a tavaly hatályba lépett 532/2017 Kormányrendelet¹¹ szabályait kell figyelembe venni, amely a motoros légi járművek zajkibocsátásának korlátozásával kapcsolatos eljárási szabályokat és a légi járművek üzemeltetéséhez szükséges zajbizonyítványra alkalmazandó előírásokat fekteti le.

A zajrendelet a közlekedési zajforrás mellett szabadidős zajforrásként definiál minden környezeti zajt, rezgést előidéző kulturális, szórakoztató, vendéglátó vagy sportlétesítményt, és az előbbi célú tevékenységet, valamint az előbbi célra használt berendezést, gépeket.

- **Milyen védelmet biztosít a jog a zajterheléssel szemben?**

A környezetbe zajt vagy rezgést kibocsátó létesítményeket úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy a zajtól védendő területen, épületben és helyiségben a zajterhelés feleljen meg a követelményeknek. A környezeti zajt előidéző szabadidős zajforrásra a tevékenység megkezdése előtt a környezeti zaj- és rezgésforrás üzemeltetője köteles a környezetvédelmi hatóságtól környezeti zajkibocsátási határérték megállapítását kérni, és a határérték betartásának feltételeit megteremteni. Környezetvédelmi hatósággént a zajrendelet szerint egyes ügyekben a jegyző, míg másokban a területi környezetvédelmi hatóság jár el.¹²

Az alapvető jogok biztosa és a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes közös jelentése az AJB-4753/2013. számú ügyben (továbbiakban: AJB-4753/2013.sz. közös jelentés) e hatásköri szabályokat is vizsgálta. „Megállapítottuk ugyanakkor fentiek mellett a ZajKr. 4. §-ában foglalt hatásköri rendelkezések tekintetében, hogy a hatályos zaj- és rezgésvédelmi hatásköri szabályozás sérti a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményét, mert a vizsgálattal érintett autóverseny tekintetében a hatásköri rendelkezések nem egyértelműek, és az egyértelmű jogi szabályozás hiánya hatásköri összeütközéshez vezethet. ... A vizsgálattal érintett autóverseny a tevékenységi jellege szerint a jegyző első fokú zaj- és rezgésvédelmi hatáskörébe tartozik, ugyanakkor létesítményi jellege szerint – arra tekintettel, hogy közlekedési vonalas létesítmény (közút) nem közlekedési célú igénybevételeivel valósul meg – a felügyelőség az első fokú zaj- és rezgésvédelmi hatáskörrel rendelkező hatóság. A vizsgált autóverseny vonatkozásában tehát a zaj- és rezgésvédelmi ügyekben a ZajKr. hatályos rendelkezései szerint a települési önkormányzat jegyzője és a felügyelőség hatásköre egyidejűleg, párhuzamosan fennáll.”

¹⁰ 21/2016. (VII. 12.) NFM rendelet a kedvtelési célú vízi járművek és a motoros vízi sporteszközök alapvető biztonsági követelményeiről

¹¹ 532/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet a légiközlekedési hatóság kiegészítő eljárásjogi szabályairól

¹² Zajrendelet 4. §

Az üzemeltető akkor mentesülhet a zajkibocsátási határérték kérelem benyújtásának kötelezettsége alól, ha a tervezett környezeti zajforrás hatásterületén nincs védendő terület, épület vagy helyiség.

Zajterhelés tekintetében védendő (védett) környezet a védendő terület és védendő épület, helyiség, amely emberi tartózkodásra, tevékenység végzésére szolgál, és ahol az emberi tevékenység zavarásának megakadályozása vagy az emberi egészség védelme érdekében a környezeti zaj, rezgés mértékét korlátozni kell.

Védendő (védett) területnek minősül a településrendezési terv szerinti lakó-, üdülő-, vegyes terület, az oktatási létesítmények területei, az egészségügyi területek és temetői területei, a zöldterület (közkert, közpark), a gazdasági területnek az a része, amelyen zajtól védendő épület helyezkedik el. Emellett védendő (védett) épület, helyiségek a kórtermek és betegszobák, a tantermek és előadótermek oktatási intézményekben, foglalkoztató termek és hálólhelyiségek bölcsődékben, óvodákban, a lakószobák lakóépületekben, a lakószobák szállodákban és szálló jellegű épületekben, az étkezőkonyha, étkezőhelyiség lakóépületekben, a szállodák, szálló jellegű épületek, közösségi lakóépületek közös helyiségei, éttermek, eszpresszók, kereskedelmi, vendéglátó épület eladóterei, illetve vendéglátó helyiségei, várótermek.

A zajkibocsátási határértéket megállapító hatósági határozatnak tartalmaznia kell:

- a zajkibocsátási határérték mértékét külön az éjjeli és a nappali időszakra,
- a zajforrás közvetlen hatásterületén elhelyezkedő, zajtól védendő területek helyrajzi számát, a védendő épületek címét,
- a zajkibocsátási határérték teljesülésének pontos helyét,
- a zajforrás üzemeltetésére vonatkozó korlátozásokat, és a zajkibocsátás csökkentése érdekében tervezett intézkedések végrehajtására vonatkozó kötelezést,
- az egyes intézkedések végrehajtásának határidejét.

A hatóság döntése rögzíti, hogy a megadott határértéket minden üzemelési körülmény mellett az üzemeltetőnek biztosítani kell, s a zajkibocsátási határértékek teljesülését az illetékes környezetvédelmi hatóság mérésekkel ellenőrizheti.

A zajforrás üzemeltetőjének zajkibocsátási határérték megállapítását kell kérnie az üzemeltetés megkezdése előtt, melynek elmulasztása esetén erre a környezetvédelmi hatóság felhívja, illetve szankciókat alkalmazhat.

A zajkibocsátási határérték ellenőrzése zajméréssel történik, s a határérték túllépés esetén a környezetvédelmi hatóság zajbírság megfizetésére, továbbá a zajcsökkentés érdekében intézkedési terv benyújtására kötelezi az üzemeltetőt.

- **Meddig terjed egy zajforrás hatásterülete?**

A fentiek alapján a vizsgált zajforrás hatásterülete, a hatásterület meghatározása fontos kérdése a zajkibocsátási szabályok érvényesítésének. A hatásterületet méréssel és számítással kell meghatározni, amelyet zajvédelmi szakértő végez el

- előzetes vizsgálati eljárásban,
- környezeti hatásvizsgálati eljárásban,
- egységes környezethasználati engedélyezési eljárásban,
- környezetvédelmi felülvizsgálati eljárásban,
- a fentebb felsorolt eljárásokat követő létesítési, használatbavételi, illetve forgalomba helyezési eljárásokban, vagy
- ha a környezetvédelmi hatóság előírja.

A felsorolt eseteken kívül nem kötelező a számítások elvégzése, hanem a zajrendelet lehetőséget biztosít a vélelmezett hatásterület (100 m sugarú kör) megállapítására.

A környezetvédelmi hatóság abban az esetben írja elő a hatásterület mérés, illetve számítás szerinti meghatározását, ha a rendelkezésére álló adatok alapján valószínűsíthető, hogy a zajforrás hatásterülete nagyobb, mint a vélelmezett hatásterület.

Amennyiben a zajforrás hatásterületét méréssel vagy számítással kell meghatározni és a környezetvédelmi hatóságnál még nem áll rendelkezésre, a zajkibocsátási határérték megállapítása iránti kérelemhez csatolni kell a tervezett állapotot megelőző háttérterhelés mértékére irányuló vizsgálat eredményeit, valamint a hatásterület számítására vonatkozó eredményeket.

- **Milyen speciális szabályok vonatkoznak a zajos létesítményekre és rendezvényekre?**

Sportlétesítmény építése vagy meglévő korszerűsítése csak akkor engedélyezhető, ha az megfelel a környezet- és természetvédelmi követelményeknek, beleértve ebbe az irányadó zajhatárértékek betartását, betarthatóságát is. A szervezett versenyek lebonyolítására alkalmas sportlétesítményeket biztonságtechnikai szempontból a rendőrség, a katasztrófavédelem, az Országos Mentőszolgálat, az egészségügyi államigazgatási szerv, a létesítményt használó sportszervezet, a tulajdonos, az üzemeltető, a sportrendezvényt szervező és az azzal szerződéses viszonyban álló egészségügyi szolgáltató és a rendező szerv legalább két évente egy alkalommal, közösen ellenőrzi. Engedély a rendőrség, a katasztrófavédelem és az egészségügyi államigazgatási szerv hozzájárulása nélkül nem adható meg. A rendőrség, a katasztrófavédelem és az egészségügyi államigazgatási szerv a hozzájárulás megadását az ellenőrzés során tapasztalt hiányosságok pótlásától, rendellenességek megszüntetésétől teheti függővé.

A szervező - rendező alkalmazása esetén a rendező - köteles megtenni és az illetékes hatóságnál kezdeményezni minden olyan intézkedést, amely a jogsértések megelőzése érdekében szükséges.

A zajforrások között speciális kategóriaként jelenik meg a nemzetközi licenccel rendelkező versenypálya, amely olyan motor- vagy autóversenyek céljára épített pálya és az ehhez tartozó létesítmény, amelyeken a Nemzetközi Automobil Szövetség által kiadott licenc alapján gyorsasági autóverseny vagy a Nemzetközi Motorkerékpáros Szövetség által kiadott licenc alapján gyorsasági motorkerékpár-verseny rendezhető. E zajforrás amiatt tekinthető speciálisnak, mivel bizonyos esetekben és korlátok között a hatályos szabályok felmentést engedélyeznek a nemzetközi licenccel rendelkező versenypálya számára az általános zajkibocsátására vonatkozó szabályok és határértékek alól.

Az egyes technikai sportok űzésére szolgáló létesítmények mellett a létesítménytől függetlenül tartott rendezvények is jelentős zajkibocsátással járhatnak. Ilyen példaként említhető a motorosok számára évente rendezett jelentős esemény, a Balaton-felvidéken több napig tartó találkozó, amelynek felvonulási útvonala több települést is érint. A rendezvény helyszínén zajló koncertek mellett – ami a témánkhoz jobban kapcsolódik – a több ezer nagymotor órákig tartó felvonulási menete hatalmas zajterhelést jelent az érintett településeken és természeti területeken.

Zajszabályozási szempontból alkalmi rendezvénynek tekintendő az előre meghatározott alkalomból és időben tartott, legfeljebb 8 napon át tartó esemény, amely olyan helyszínen kerül megrendezésre, amely alaprendeltetése szerint nem az adott jellegű rendezvény tartására szolgál. A kizárólag közterületen megtartott alkalmi rendezvényekre azonban a zajrendelet 1. § (2) bekezdés a) pontja alapján annak hatálya nem terjed ki.

A már hivatkozott AJB-4753/2013.sz. közös jelentés ezzel kapcsolatban az alábbi megállapítást teszi. „A ZajKr. 1. § (2) bekezdés a) pontja ezért azt célozza, hogy a Gyűltv. 6. §-a szerint tartott közterületi rendezvények ne essenek zaj- és rezgésvédelmi szempontú korlátozás alá, és így az egyik legalapvetőbb polgári és politikai szabadságjogot: a békés gyülekezéshez való jogot, illetve ehhez kapcsolódóan a gondolat és véleménynyilvánítás szabadságát a zajvédelmi szabályozás semmilyen módon ne korlátozhassa.

Mindebből azonban az is következik, hogy a jegyző, illetve általában a zaj- és rezgésvédelmi hatóság jogosult és főszabály szerint köteles is érvényesíteni a ZajKr. rendelkezéseit a gyülekezési jog körébe nem vonható szabadidős és sportrendezvények esetében, akkor is, ha azokra közterületen kerül sor.”

- **Mit tehetnek az önkormányzatok a zaj elleni védekezésben?**

A zaj- és rezgés elleni védelemben a helyi viszonyoknak megfelelő szabályozáson keresztül a települési önkormányzatok jelentős szerepet játszanak. A környezetvédelmi törvény 48. § (4) bekezdés f) pontja értelmében a települési önkormányzat képviselő-testületének hatáskörébe tartozik a helyi zajvédelmi szabályok megállapítása, melynek hatálya az önkormányzat illetékességi területére terjedhet ki.

A közterületi rendezvények számának növekedése miatt is egyre nagyobb a jelentősége annak, hogy a helyi zajrendelet képes legyen a zajhatások miatti panaszokat megelőzni, azaz egyértelmű, részletes és hatékony végrehajtást tegyen lehetővé. Az önkormányzati rendelet

szabályozási szint azokra a szabályozási kérdésekre vonatkozhat, amelyeket magasabb szintű jogszabály nem rendez. Ahogy fentebb említettük, a zajrendelet 1. § (2) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy e rendelet hatálya nem terjed ki a kizárólag közterületen megtartott, alkalmi rendezvényekre (pl. fesztiválok, sportversenyek, egyéb szabadidős rendezvények). Ebből következően, az önkormányzat képviselő-testülete rendeletet alkothat a kizárólag közterületen megtartott, alkalmi rendezvényekkel kapcsolatos zaj- és rezgésvédelmi szabályokról.

Zajszabályozási szempontból *közterületnek minősül* a közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló terület, amelyet rendeltetésének megfelelően bárki használhat, ideértve a közterületnek közútként szolgáló és a magánterületnek a közforgalom számára a tulajdonos (használó) által megnyitott részét.

Alkalmi rendezvénynek tekintendő pedig e vonatkozásban az előre meghatározott alkalomból és időben tartott, legfeljebb 8 napon át tartó esemény, amely olyan helyszínen kerül megrendezésre, amely alaprendeltetése szerint nem az adott jellegű rendezvény megtartására szolgál. A zajrendelet nem tartalmaz feltételeket és követelményeket a rendezvények egymást követő, sorozatos megtartására.

A települési önkormányzat képviselő-testülete, illetve a fővárosi önkormányzat esetén a fővárosi közgyűlés önkormányzati rendeletben - törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott módon és mértékben - illetékességi területére a más jogszabályokban előírtaknál kizárólag nagyobb mértékben korlátozó környezetvédelmi előírásokat határozhat meg.

Mindezek alapján tehát a helyi önkormányzat hatásköre, hogy - a magasabb szintű szabályok adta kereteken belül – korlátokat szabjon a zajjal járó tevékenységek végzésének. E körben a települési önkormányzat képviselőtestülete önkormányzati rendeletben, az illetékességi területére nézve a más jogszabályokban előírtaknál kizárólag nagyobb mértékben korlátozó környezetvédelmi előírásokat határozhat meg.

E lehetőségnek fontos korlátja, hogy önálló, új határértéket nem állapíthat meg a képviselőtestület, mivel erre csak miniszter rendeletben, vagy egyedi ügyben a környezetvédelmi hatóság jogosult, azaz önkormányzati rendeletben a kötelező zajhatárértékkel nem bíró zavaró zajok szabályozására van lehetőség. Így egy önkormányzati zajrendelet megtilthatja, vagy korlátozhatja a település egyes részeire vonatkozóan például zajos tevékenységek éjszakai folytatását, az állattartást, reklámtvékenység folytatását, illetve intézkedhet a csendháborítás szankcionálásáról.

Közterületi rendezvények esetén egyedi, az önkormányzat által alkotott határérték megállapítására nincs mód, mivel azt országos szintű jogszabály határozza meg, azonban az önkormányzat képviselő-testületének lehetősége van, hogy rendeletében a rendezvények időtartamát, gyakoriságát korlátozza, megtartásának helyszínét behatárolja. Ennek megfelelően az önkormányzat rendelete meghatározhatja a rendezvények legkorábbi kezdő és legkésőbbi befejező időpontját, a rendezvények megtartását egy, vagy több, meghatározott területre korlátozhatja. Kizárhatók a lehetséges helyszínek közül az olyan, zaj-szempontból érzékeny területek, intézmények, például betartandó minimális távolság meghatározásával.

Az alkalmi, szabadtéri rendezvények tartása annak helyszínétől és jellegétől függően engedélyhez kötött vagy bejelentés köteles. Az érintett önkormányzat jegyzőjének jóváhagyása mellett a közút, a vizek vagy a légtér használatával járó rendezvényeket az adott közlekedési ágazatban irányadó szabályok szerint az illetékes közlekedési hatósággal is engedélyeztetni kell.

A Balaton melletti településeken nyáron egyre sűrűbbek a jelentős zajhatással járó rendezvények, amelyek turistavonzó hatásaik mellett sokakra zavarólag hatnak. Közismert példaként említhető a korábban minden évben Budapesten tartott légitparádé is, amelyet - azt követően, hogy a főváros önkormányzata 2019-ben már nem kívánt annak helyet biztosítani – idén szintén a Balatonnál rendeznek meg.

Speciális esetként előfordul, hogy egy-egy létesítmény közúti és légi járművek részére is helyet biztosít motorizált szabadidős tevékenységek végzésére. Így, ha egy nem nyilvános fel- és leszállóhely kifutópályája a sportrepülési tevékenység mellett autós, motoros gyorsulási versenyek, drift versenyeknek is rendszeresen helyt ad, a környező települések lakosságát érő zajhatások szignifikánsan megnőnek.

A tököli nem nyilvános fel- és leszállóhely

A tököli reptér az 1940-es évektől kezdve katonai reptérként üzemelt, ma azonban főleg műrepülési, sportrepülési, repülésoktatási tevékenységnek ad otthont. Az utóbbi évtizedben az emelkedő repülési műveletszámokkal együtt nő a környező települések lakosságát érintő zavaró zajhatás is.

A jogszabályok változásainak folytán a létesítmény működési kategóriája, azaz a nem nyilvános fel- és leszállóhely minőség 2010-ben megszűnt, s kötelezővé vált a reptérre átminősítés lefolytatása a közlekedési hatóság előtt, azonban környezetvédelmi engedélyezés iránt nem indult eljárás. Az eljárásban részt vevő környezetvédelmi szervezet kifogásolta, hogy az átminősítés nem csak egy jogi-adminisztratív lépés ebben az esetben, a rendelkezésre álló adatok szerint ugyanis a nem nyilvános fel- és leszállóhely reptérre minősítése jelentős változásokat hozhat a létesítmény üzemeltetésében, a fogadható gépek számában, típusában is, ezért szükség van környezeti hatásvizsgálat lefolytatására, s reptérre minősítésre csak környezetvédelmi engedély megléte esetén kerülhet sor.

Az úgynevezett iskolakörök, a fel- és leszállások, a műrepülések zaja mellett a kifutópályán zajló egyéb tevékenységek, rendszeres drift- és gyorsulási versenyek zajhatásai szintén sok lakossági panasz okozói. E rendezvények pedig nem csak nappal zajlanak, több rendezvény is az éjjeli nyugalmat zavarja, mint például a „Löerők Éjszakája” vagy az „Éjszakai Őrület Tökölön”, de e rendezvényeket zajszenyezési szempontból nem számították hozzá a reptértől eredő zajhatásokhoz. A reptérre minősítési eljárásban résztvevő környezetvédő civil szervezet kifogásolta, hogy e rendezvényeket mind az üzemeltető, mind a hatóságok figyelmen kívül hagyták a létesítmény által gyakorolt környezeti hatások jelentőségének megítélésében.

A környezetvédelmi hatóság végül 2018-ban döntést hozott a környezeti hatásvizsgálat lefolytatásának szükségességéről, az eljárás jelenleg folyamatban van.

Meg kell említeni még a zajrendelet csendes övezetre és a fokozottan védett területre vonatkozó szabályait is e körben. E területek a zajkibocsátásokkal szemben különleges védelmet élveznek. A csendes övezet olyan terület, amelyet rendeltetése miatt zaj ellen különös védelmet igénylő létesítmények zajtól való fokozott megóvása érdekében jelölnek ki, míg a fokozottan védett terület olyan, a szabadban eltöltött csendes pihenésre, kapcsolódásra alkalmas közterület, amelyre fokozott zajvédelmi követelmények érvényesek.

Csendes övezet, valamint zajvédelmi szempontból fokozottan védett terület kijelölésére abban az esetben kerülhet sor, ha a kijelölésre szánt terület tényleges zajterhelése megfelel a külön jogszabályban a csendes övezetre, illetve zajvédelmi szempontból fokozottan védett területre megállapított határértéknek. A kijelölését megelőzően a kijelölésre szánt területre zajtérképet kell készíteni és meg kell vizsgálni a zaj elleni védelem érdekében szükséges intézkedéseket.

Olyan létesítmény, amely új környezeti zajforrás keletkezésével jár, csak akkor létesíthető, ha a létesítmény és a hatásterülete a fokozottan védett területen vagy csendes területen kívül esik. Csendes övezet vagy zajvédelmi szempontból fokozottan védett terület kijelöléséről a jegyző értesíti a területi környezetvédelmi hatóságot. Csendes övezet vagy zajvédelmi szempontból fokozottan védett terület kijelölése útján tehát egy település megakadályozhatja, hogy az adott területen a későbbiekben zavaró zajhatással járó létesítményt telepítsenek.

3.2. Környezetszennyező anyagok kibocsátása

A motorizált szabadidő eltöltés során használt járművek károsanyag-kibocsátásairól sem szabad megfeledkezni. A légszennyező, illetve a talajba, vizekbe jutó anyagok kibocsátásának határértékeit, a jármű üzemeltetésének feltételeit – a zajkibocsátáshoz hasonlóan, ld. fentebb – az adott járműre irányadó üzembe helyezési, működtetési szabályok között találjuk, melyek betartását az illetékes közlekedési hatóság ellenőrzi.

- **Milyen légszennyező források okoznak környezetterhelést?**

A 306/2010. Kormányrendelet¹³ (továbbiakban: Levr.) hatálya azokra a természetes és jogi személyekre, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre terjed ki, akik vagy amelyek tevékenysége, létesítménye, terméke levegőterhelést okoz vagy okozhat. A levegő tisztaságának védelmére szolgáló szabályozás az egyes légszennyező források típusaihoz igazodik.

Légszennyező forrás a levegőterhelést okozó helyhez kötött vagy mozgó forrás. A helyhez kötött légszennyező forrás lehet levegőterhelést okozó vonalforrás, pont-, vagy diffúz forrás,

¹³ 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet a levegő védelméről

amely működése közben helyét nem változtatja meg, a míg mozgó légszennyező forrás a levegőterhelést okozó közúti, vasúti, vízi és légi jármű, továbbá a nem közúti mozgó gép.

Mozgó légszennyező forrás forgalomba helyezésére és üzemeltetésére a légi-, vasúti, vízi- és közúti közlekedésről szóló jogszabályok irányadók.

A légszennyező pontforrás esetében a légszennyező anyag kibocsátási jellemzői (térfogatáram, kibocsátási koncentráció, hőmérséklet, nyomás) méréssel vagy a mérés megvalósításának gyakorlati akadályai miatt műszaki számítással egyértelműen meghatározhatók, ezzel ellentétben a diffúz forrás olyan levegőterhelést okozó tevékenység, kibocsátó felület vagy berendezés, vagy olyan szabadban végzett tevékenység, amely légszennyezőanyag kibocsátással jár.

Légszennyező forrás létesítésekor és működése során levegővédelmi követelmények megállapítása és alkalmazása szükséges. A területi környezetvédelmi hatóság a hatáskörébe tartozó légszennyező forrás létesítése, teljesítménybővítése, élettartamát meghosszabbító felújítása, alkalmazott technológiájának váltása és működésének megkezdése esetén a levegővédelmi követelményeket - ha e rendelet másként nem rendelkezik - levegőtisztaság-védelmi engedélyben írja elő.

A területi környezetvédelmi hatóság a légszennyezettségi határérték betarthatósága érdekében, a jogszabályban előírt kibocsátási határértéknél szigorúbb kibocsátási határértéket is előírhat.

Diffúz forrás üzemeltetése során is érvényesíteni kell a levegővédelmi követelményeket. Diffúz forrás a lehető legkevesebb légszennyező anyag levegőbe juttatásával alakítható ki, működtethető és tartható fenn, s az üzemeltető köteles gondoskodni a működtetés, fenntartás során a diffúz forrás környezete és az ingatlan rendszeres karbantartásáról és tisztántartásáról.

Vonalforrásnak minősül a nyomvonalas közlekedési létesítmény (közút, vasút) vagy annak vizsgált szakasza, amelynél az elhaladó járművek jellemzői határozzák meg az egységnyi szakaszból származó légszennyező anyag kibocsátott mennyiségét. Autópálya, autóút vonalforrás létesítése esetén - az autóút és autópálya működésével összefüggő építmény kivételével - a közlekedési létesítmény tengelyétől számított 50 méteren belül, az egy- és kétszámjegyű országos közút, valamint vasút vonalforrás létesítése esetén a közlekedési létesítmény tengelyétől számított 25 méteren belül nem lehet és nem helyezhető el lakóépület, üdülőépület, oktatási, nevelési, egészségügyi, szociális és igazgatási épület.

Különleges esetekben előfordulhat, hogy egy sportlétesítmény, amelyen technikai sporttevékenység zajlik, maga is szennyező forrásként jelenik meg.

Egy Veszprém megyei településen, Uzsán üzemeltetett motokrossz-pálya kapcsán rengeteg lakossági panasz érkezett az érintett önkormányzathoz. A környezetvédelmi hatóság határozatában rögzített zajkibocsátási határértéket, azonban annak túllépését állapították meg a létesítmény működése során.

Ennek okán a környezetvédelmi hatóság zajvédelmi bírságot szabott ki az üzemeltetőre, emellett környezetvédelmi felülvizsgálat lefolytatását is előírta, melynek során a lakosságot képviselő önkormányzat egyik fontos észrevétele volt az eljárásban, hogy a pálya - kiporzása révén - diffúz légszennyező forrásként is terheli a levegőt, s ezért arra vonatkozóan levegővédelmi követelmények meghatározása szükséges.

A környezetvédelmi hatóság működési engedélyt adott a létesítmény részére, s abban meghatározta mind a zajkibocsátásra, mind a levegő védelmére szolgáló követelményeket, figyelembe véve a lakossági panaszokat is

3.3. Erdők, természeti területek védelme

A legfontosabb környezeti hatások, melyekről szót kell ejteni a zaj, illetve a járművek más kibocsátásai mellett az élőhelyekre és az élőlényekre gyakorolt fizikai behatások, mint pl. a patakok medrének felverése, élőhelyek letaposása vagy esetleg gázolás. A növekvő zajszennyezés nemcsak a vadon élő állatokat, de a természeti környezetben pihenést kereső embereket is zavarja.

- **Milyen károkat okoznak a természetben az egyes motorizált szabadidős sporttevékenységek?**

A motorkerékpárok és a négykerekű terepmotorok (quadok) gumiabroncsai a természetben komoly károsodásokat okozhatnak, az ezek által keltett zaj és károsanyag-kibocsátás negatív hatással van az élőhelyekre, s emellett a fokozott eróziót sem lehet figyelmen kívül hagyni, mivel a kerekek néhány év alatt lesodorhatják talajt azokon a turistautakon, melyeket elsősorban a gyalogosan túrázókra figyelemmel alakítottak ki.

A Pilisi Parkerdő Zrt.¹⁴ kiadványa szemléletesen összefoglalja azokat a káros hatásokat, amelyeket a technikai sportok okoznak az erdőkben:

„Az intenzív úthasználat során előbb-utóbb felszínre kerülnek a kövek, amelyek szintén kimozdulnak, legurulnak, összegyűlnek az út alsó szakaszán. Az évszázadok alatt kialakuló talajból felszínre kerülnek az út menti fák gyökerei is, melyek az igénybevételtől sérülve előbb-utóbb elvesztik támasztó, vízszállító szerepüket, és a fa lassan elpusztul. A sok használat következtében az út valóságos vízmosássá alakulhat, ami összegyűjti a lerohanó esővizet, amely tovább pusztítja a felszínt. Miután használhatatlanná válik az út, mellette előbb-utóbb párhuzamos ösvények kezdenek kialakulni, hiszen a gyalogosok, kerékpárosok továbbra is el szeretnék érni kedvenc úti céljukat. A két-három-öt új ösvény már sokszor országútnyi szélességben pusztítja a hegyoldalt, mígnem a lejtő aljában akár méternyi magasságú hordalékdombok is összegyűlhetnek.

(...) Az utakról letérők az érintetlen erdőtalajt is „felszántják”. Kiforgatják a növények talajban pihenő hagymáit, gumóit, elszakítják gyökereiket. A patakmedrekben felforgatják a köveket,

¹⁴ Pilisi Parkerdő Zrt.: *Technikai sportok a természetben*. http://parkerdo.hu/wp-content/uploads/2017/12/Technikai_sportok.pdf, letöltés ideje: 2019. április 28.

melyekhez tapadva élőlények ezrei élnek, az iszapot felkavarva megváltoztatják a víz minőségét, amelyet sokszor még olajos szennyeződéssel is terhelnek. (...)

További kár a motoros járművek zajhatása. A zaj nem csak a pihenésre vágyó gyalogos turistákat zavarja, hanem sok kilométeres körben a vadállományt is. A zaj hajsolja az őzeket, szarvasokat, vaddisznót, amelyek ezáltal az egészségüket károsító stresszben, állandó menekülésben töltik napjaikat, (...) A zajkeltő sportok jelentős problémát okoznak tehát az erdő- és vadgazdálkodásban."



A terepmotorosok által okozott kár helyrehozhatatlan

http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=sub_741

- **Milyen szabályok vonatkoznak a természetben történő szabadidős tevékenységekre?**

Az erdőkre, a természetvédelmi védettség alatt álló területekre, valamint az ún. Natura 2000 területekre külön-külön jogszabályok vonatkoznak, a gyakorlatban azonban az érintett területek tekintetében természetesen adott esetben mindhárom jogszabály alkalmazandó lehet.

Az erdőtörvény¹⁵ rögzíti az erdők látogatóira, azaz azokra a személyre vonatkozó szabályokat, akik az erdőben nem erdőgazdálkodással összefüggő tevékenység céljából tartózkodnak. Az erdőben pihenés, üdülés, sportolás és kirándulás céljából gyalogosan, emberi erővel hajtott kerékpárral, lóval, valamint az erdészeti feltáróhálózat részét képező erdei úton sport vagy turisztikai célú, lóval vontatott járművel bárki saját felelősségére közlekedhet, illetve ott tartózkodhat, amit az erdőgazdálkodó túrni köteles, kivéve, ha más jogszabály azt korlátozza, vagy az arra jogosult a látogatás korlátozását az erdőtörvényben foglaltak alapján elrendelte.

Az állam, illetve a helyi önkormányzat 100%-os tulajdonában nem álló erdőben az erdészeti feltáróhálózat részét képező erdei úton kívül való lovaglást, és emberi erővel hajtott kerékpárral való közlekedést az erdőgazdálkodó korlátozhatja, illetve megtilthatja, ha a terület tulajdoni jellegét és a korlátozást, illetve tiltást a területen megfelelően jelzi.

¹⁵ 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 91-96. §§

Az erdő látogatójának egyik legfontosabb kötelessége, hogy az erdei életközösségben, az erdő talajában és az erdészeti létesítményekben kárt nem okozhat, valamint, hogy az ott tartózkodók pihenését, valamint a rendeltetésszerű erdőgazdálkodási tevékenységet indokolatlanul nem zavarhatja. Az erdőben látogatás céljából járművel közlekedni csak a közforgalom számára megnyitott erdészeti magánúton lehet.

A terepmotorok kapcsán fontos új szabály az erdőtörvényben 2017. szeptemberében lépett hatályba, mely kimondja, hogy erdőben, illetve az erdészeti feltáróhálózat részét képező erdei úton quaddal, terep-motorkerékpárral, segédmotoros kerékpárral, valamint motorkerékpárral - erdőgazdálkodási célú járműforgalom kivételével - tilos közlekedni.¹⁶

Az erdők speciális szabályozásán túl, a természeti területek és értékek általános és kiemelt védelmét a **természetvédelmi törvény** szabályai hivatottak biztosítani. A természetvédelmi törvény alapján természeti területnek minősül az

- az erdő, gyepek, nádasok, művelési ágyú termőföld;
- a művelés alól kivettként nyilvántartott földterület, ha nem építmény elhelyezésére szolgál, vagy nem áll bányaművelés alatt;
- a mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterület, amelyet természetközeli állapot jellemez. Az az élőhely, táj, életközösség tekinthető természetközeli állapotúnak, amelynek kialakulására az ember csekély mértékben hatott (természeteshez hasonló körülményeket teremtve), de a benne lejátszódó folyamatokat többségükben az önszabályozás jellemzi, de közvetlen emberi beavatkozás nélkül is fennmaradnak. Természeti értéknek kezelendő pedig minden természeti erőforrás, az élővilág és a fennmaradásához szükséges élettelen környezete, beleértve a védett természeti értéket is.

A védett és fokozottan védett természeti területekre, illetve természeti értékekre nézve a természetvédelmi törvény szigorú korlátozásokat fogalmaz meg.

A védett természeti terület lehet nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület vagy természeti emlék. A természetvédelmi törvény egyértelműen leszögezi, hogy védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges a járművel történő közlekedéshez. Ez alól csak az arra kijelölt utakon történő közlekedés, az engedélyezett tevékenységek végzéséhez szükséges munkagépek, valamint a feladatukat ellátó - erre feljogosított - személyek járművei jelentenek kivételt. Sokkal szigorúbb korlátozás vonatkozik a fokozottan védett területekre, melynek kapcsán a jelzett turistautak és tanösvények kivételével már az oda történő belépéshez is engedély szükséges.

Amennyiben a védett természeti területen levő közúton a közlekedés zavaró, veszélyeztető, esetlegesen károsító hatást fejt ki, a közlekedést az útügyi hatóság korlátozza vagy megtiltja a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére.

Emellett, ha azt a védett természeti terület értékeinek megóvása megkívánja, a természetvédelmi hatóság is jogosult a védett természeti területen vagy annak meghatározott részén a közlekedés és a tartózkodás korlátozására, megtiltására.

¹⁶ Erdőt. 92/A. §

A védett természeti területen lévő vagy azt érintő víziúton a hajózási tevékenység folytatását - ha az a védett természeti területet vagy a természeti értéket zavarja, veszélyezteti, illetve károsítja - az illetékes természetvédelmi hatóság kezdeményezésére a hajózási hatóság korlátozhatja vagy tilthatja meg.

Védett természeti terület károsítása, veszélyeztetése vagy jogellenes zavarása esetén a természetvédelmi hatóság köteles az ilyen magatartás tanúsítóját a tevékenység folytatásától eltiltani.

A természetvédelmi törvény által biztosított védelem mellett **a Natura 2000 hálózatra tartozó területekről** is szót kell ejteni, amely hálózat az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területeket, a közösségi jelentőségű, valamint kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusokat foglal magában. A 275/2004. Kormányrendelet¹⁷ tartalmazza a Magyarországon található, Natura 2000 hálózatra tartozó területek védelmének alapvető szabályait, melyeket a különleges madárvédelmi területekre, a jelölt Natura 2000 területekre, a jóváhagyott Natura 2000 területekre, valamint a különleges természetmegőrzési, illetve kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területekre kell alkalmazni. A Natura 2000 területek lehatárolásának és fenntartásának célja az azokon található, meghatározott fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Ezeket a célokat az ország társadalmi-gazdasági fejlődését biztosító célokkal összehangoltan, illetve a kulturális igények és sajátosságok, valamint a helyi és térségi jellegzetességek figyelembevételével kell megvalósítani.

A Natura 2000 terület fenntartási céljainak elérését nem veszélyeztető vagy nem sértő és a Natura 2000 terület jelölésekor jogszerűen, végleges engedélynek megfelelően folytatott tevékenység korlátozás nélkül folytatható.

A védett természeti területnek nem minősülő Natura 2000 területen tilos engedély nélkül vagy az engedélytől eltérő módon olyan tevékenységet folytatni, illetve olyan beruházást végezni, amely akadályozza a terület védelmi céljainak a megvalósítását.

A természetvédelmi hatóság az engedélyköteles tevékenységet engedély hiányában, illetőleg az engedélyben foglaltaktól eltérő módon végző személyt e tevékenységének a folytatásától eltiltja. A tevékenység tilalma helyett korlátozás is elrendelhető, amennyiben a Natura 2000 terület védelmének biztosításához ez is elegendő. Ezen túlmenően a természetvédelmi hatóság védett természeti területnek nem minősülő Natura 2000 területen korlátozza, felfüggeszti vagy megtiltja a lehatárolásának alapjául szolgáló madárfaj, közösségi és kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, illetve közösségi és kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus súlyos vagy helyrehozhatatlan károsodásának veszélyével járó, engedélyhez nem kötött, a mező-, illetve erdőgazdálkodás körén kívül eső tevékenységeket. Ugyanígy jár el a

¹⁷ 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

természetvédelmi hatóság a földhasználati szabályokat sértő, engedélyhez nem kötött mező- és erdőgazdálkodási tevékenységek esetén.

A fentiek alapján, egyes esetekben a szabályozás világos választ ad arra a kérdésre, hogy a tevékenységeket miként lehet folytatni, s hogy a szabály megsértőire mely hatóság által milyen szankció alkalmazható. Az erdőkben, a védett természeti területeken, vagy a NATURA 2000 területeken való, járművel történő közlekedésre vonatkozóan a jogszabályokban választ találunk és az illetékes közigazgatási hatóságoknak lehet jelezni a problémát, kérve a jogsértés kivizsgálását és az intézkedést.

Azon természeti területek kapcsán, amelyek a fenti kategóriák egyikébe sem esnek, a természetvédelmi törvény alapelvei szinten rögzíti, hogy minden természetes és jogi személy, valamint más szervezet kötelessége a természeti értékek és területek védelme. Ennek érdekében a tőlük elvárható mértékben kötelesek közreműködni a veszélyhelyzetek és károsodások megelőzésében, a károk enyhítésében, következményeik megszüntetésében, a károsodás előtti állapot helyreállításában.

3.4. Sportrendezvényekből eredő egyéb környezeti problémák

A motoros szabadidős tevékenységek által kiváltott legjellemzőbb környezeti problémák a zajkibocsátásból, illetve a természet veszélyeztetéséből, károsításából erednek. Sok esetben azonban nem csak kizárólag a rendezvény, hanem az azt látogatók által okozott környezetterhelés is jelentős méreteket ölt. A nézők által letaposott területek, az általuk elhagyott hulladékok problémája még az egyébként teljesen legális (azaz minden engedéllyel rendelkező) rendezvények esetében is gondot jelent. A vonatkozó jogszabály szerint, ha a sportrendezvényt nem sportlétesítményben tartják, a sportrendezvény jellegének megfelelően a szervező köteles a sportrendezvényen a környezet és a természet védelmére vonatkozó előírásokat teljesíteni, s ez a rendezvény látogatói által okozott környezet igénybevételre is kiterjed.

A közúton megvalósítani kívánt rendezvények esetében a közút területének egyéb nem közlekedési célú elfoglalásához a közút kezelőjének a hozzájárulása szükséges. A hozzájárulásban a közút kezelője feltételeket írhat elő.¹⁸

A sportról szóló törvény előírása értelmében a szakszövetség szabályzataiban köteles a környezet- és természetvédelmi követelményeket érvényesíteni. Példaként említhető a Magyar Motorsport Szövetség Környezetvédelmi Szabályzata, amely a <https://mams.hu/szabalyzatok> linken érhető el.

¹⁸ 1988. évi I. törvény - a közúti közlekedésről 36. § (1) bek.

4. Jogi lehetőségek a természeti környezetünk megóvására

A környezet, a természet, az emberi egészség megóvása érdekében a jog számos lehetőséget biztosít a motorizált szabadidő eltöltés esetleges káros hatásainak veszélye, illetve bekövetkezése esetén. A legtágabb jogérvényesítési eszköztárat a közigazgatási jog biztosítja, de alkalmazható a polgári jog és végső esetben a büntetőjog is érdekeink megóvása érdekében.

4.1. Közigazgatási hatóságok előtti eljárás

4.1.1. Közigazgatási hatósági eljárásban való részvétel

A fentiekben ismertetett anyagi jogi rendelkezések maradéktalan érvényesülését jelentős mértékben elősegítheti az egyes engedélyezési eljárásokban ügyfélként történő részvétel. E cím alatt azokat a közigazgatási hatósági eljárásokat tárgyaljuk, melyek nem a sérelmet szenvedett természetes személyek vagy civil szervezetek kezdeményezése alapján indulnak, hanem a tevékenység jogszerű gyakorlása, illetve a létesítmény megvalósítása érdekében annak gyakorlója, beruházója kérelme alapján. Ezek az eljárások tehát időben megelőzik a környezetterhelést, illetve szennyezést.

Az ügyféli jogok az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) rendelkezésein alapulnak és az Alaptörvény egyes rendelkezéseiből erednek.

Az ügyféli jogok gyakorlásának lehetősége az ügyféli jogállás megszerzéséhez kötött, vagyis ahhoz, hogy az adott hatóság az előtte folyó eljárásban e minőség tekintetében végzésben döntést hozzon. Az ügyféli jogállást megtagadó végzés ellen önálló fellebbezésnek van helye, a fellebbezés eredményként születő másodfokú végzéssel szemben pedig bírósági felülvizsgálat kérhető.

Az Ákr. 10. § (1) bekezdése szerint „*Ügyfél az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak.*”

Egyes ügyfajtákban törvény vagy kormányrendelet megállapíthatja azon személyek, szervezetek körét, akik joguk, illetve jogos érdekük érintettség vizsgálata nélkül, jogszabály erejénél fogva ügyfélnek minősülnek.

A környezetvédelmi eljárásokban a környezetvédelmi törvény 98. § (1) bekezdése biztosítja a környezetvédelmi érdekek képviselőire létrehozott egyesületeknek a működési területükön az ügyfél jogállását a környezetvédelmi közigazgatási hatósági eljárásokban.

Az ügyféli jogállás megállapítását követően gyakorolhatók az ügyféli jogok. Az iratbetekintés lehetősége fontos része a joggyakorlásnak, hiszen csak megfelelő mennyiségű és minőségű információ birtokában lehet hatékony az ügyféli fellépés. Az eljárás bármely szakaszában betekinthez az ügyfél az eljárás során keletkezett iratanyagba, s ez a jog akkor is megilleti, ha korábban nem vett részt az eljárásban. Az észrevételek tételének jelentősége pedig abban

nyilvánul meg, hogy azt a hatóság jogszerűen nem hagyhatja figyelmen kívül döntése meghozatalakor, illetve az ügyféli nyilatkozatok, bizonyítékok mellőzésének határozatában indokát kell adnia.

A jogorvoslathoz való jog magában foglalja az elsőfokú határozat elleni fellebbezés lehetőségét. Fellebbezni csak a megtámadott döntésre vonatkozóan, tartalmilag azzal közvetlenül összefüggő okból, illetve csak a döntésből közvetlenül adódó jog- vagy érdeksérelemre hivatkozva lehet, a fellebbezést indokolni kell.

Azokban az esetekben tehát, amikor a fentiekben ismertetettek szerint egy-egy tevékenység gyakorlásához vagy létesítmény megvalósításához, működéséhez kapcsolódóan közigazgatási hatóság engedélyezési eljárásra kerül sor, így például egy zajhatárérték megállapítására a környezetvédelmi hatóság részéről, vagy védett természeti területen járművel történő közlekedés engedélyezésére a természetvédelmi hatóság részéről, az érintettek jogosultak az eljárásban ügyfélként részt venni.

4.1.2. Közigazgatási hatósági eljárás kezdeményezése

Amennyiben egy megvalósult esemény, egy működő létesítmény káros környezeti hatásai miatt utólagosan, illetve a tevékenység gyakorlásának folyamatában kívánunk fellépni, a közigazgatási jog arra is lehetőséget ad. Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (továbbiakban: Ákr.) és a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény (továbbiakban: Panasz tv.) alkalmazásának kérdése is felmerült a lakossági, civil bejelentések alapján ezekben az ügyekben az elmúlt évek hatósági gyakorlata alapján. Meggyőződésünk – összhangban az *AJB-4753/2013.sz. közös jelentésben* írtakkal, hogy a Panasz tv. hatálya csak kiegészítő jellegű, azaz kizárólag azok a kérelmek értékelhetőek panaszként, vagy közérdekű bejelentésként, amelyek elintézése más eljárás keretében nem lehetséges. Amennyiben egy kérelem elintézése a közigazgatási eljárás hatálya alá tartozik, akkor annak intézésére az Ákr, s nem pedig a Panasz tv. előírásai vonatkoznak.

- **Zaj- és rezgésvédelmi rendelkezések megsértése**

- a) jogalap

A zajrendelet kimondja, hogy tilos a védendő környezetben veszélyes mértékű környezeti zajt vagy rezgést okozni.¹⁹ Védendő (védett) környezet: a védendő terület és a védendő épület, helyiség, amely emberi tartózkodásra, tevékenység végzésére szolgál, és ahol az emberi tevékenység zavarásának megakadályozása vagy az emberi egészség védelme érdekében a környezeti zaj, rezgés mértékét korlátozni kell. Védendő területek közé soroljuk a településrendezési terv szerinti lakó-, üdülő-, vegyes területeket, valamint a zöldterületeket is.

- b) eljáró hatóság

¹⁹ zajrendelet 3. § (1)

Zaj- és rezgésvédelmi ügyekben az elsőfokú hatósági jogkört általános esetben a települési önkormányzat jegyzője, a főváros esetében a kerületi önkormányzat jegyzője, kivételes esetekben a fővárosi főjegyző gyakorolja. Másodfokon, illetve ha ugyanazon telephelyen többféle zajkeltő tevékenységet kívánnak végezni, továbbá valamennyi előzetes vizsgálat köteles, környezeti hatásvizsgálat köteles vagy egységes környezethasználati engedélyköteles tevékenység zaj- és rezgésvédelmi ügyében a területi környezetvédelmi hatóság, azaz a megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti járási hivatala jár el.

c) jogkövetkezmények

Ahogy erre már a korábbiakban rámutattunk a zajkibocsátási határérték ellenőrzése zajméréssel történik, s a határérték túllépés esetén a környezetvédelmi hatóság a zajcsökkentés érdekében intézkedési terv benyújtására kötelezi az üzemeltetőt, továbbá zajbírság megfizetését is előírhatja.

A környezetvédelmi hatóság a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény szerinti környezetvédelmi bírságot, zaj- és rezgésbírságot szab ki zajterhelési határértékek túllépése esetén, valamint a jogszabályban vagy hatósági határozatban foglalt kötelezettségek megszegése esetén. A zaj-, illetve rezgésvédelmi bírság kiszabására vonatkozó számítási szabályokat a zajrendelet 3. sz. melléklete tartalmazza.

• **Levegővédelmi rendelkezések megsértése**

a) jogalap

A Levr. 4. §-a alapján

„Tilos a légszennyezés, a diffúz forrás környezetvédelmi követelményeknek nem megfelelő működtetése miatt fellépő levegőterhelés, valamint a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelése, továbbá a levegő olyan mértékű terhelése, amely légszennyezettséget okoz.”

b) eljáró hatóság

A Levr. 36. § (1) bekezdése alapján a tárgyi levegőtisztaság védelmi ügyekben a területi környezetvédelmi hatóság, azaz a megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti járási hivatala jár el.

c) jogkövetkezmények

A kibocsátási határérték túllépése, vagy környezetveszélyeztetéssel vagy környezetkárosítással járó, egyéb levegővédelmi követelmény nem, vagy nem jogszerű teljesítése esetén az alábbi jogkövetkezmények alkalmazására kerülhet sor.

A hatóság a jogsértő tevékenység korlátozásáról, felfüggesztéséről, megtiltásáról rendelkezhet, illetve a megszüntetésre, vagy egy esetleges mulasztás pótlására való kötelezéssel egyidejűleg, levegőtisztaság-védelmi bírságot szab ki a Levr. 34. § (1) bekezdése, valamint a 9. sz. melléklet rendelkezései alapján. A bírság kiszabása során a hatóság a mulasztás körülményeit, a kötelezettségszegés súlyosságát, és a kötelezettségszegés

időtartamát és ismétlődését veszi figyelembe. A bírság maximális összege 1.000.000,- forint is lehet, amennyiben engedélyköteles pont- vagy diffúz légszennyező forrást engedély nélkül vagy az engedélytől eltérően üzemeltetnek.

- **Természetvédelmi rendelkezések megsértése**

- a) jogalap

A természetvédelmi törvény alapján a vadon élő szervezetek, továbbá ezek állományai, életközösségei megőrzését élőhelyük védelmével együtt kell biztosítani. A biológiai sokféleség megóvása érdekében minden tevékenységet a természeti értékek és területek kíméletével kell végezni.²⁰ A védelemre vonatkozó szabályokat ld. részleteiben a III.3. pontban.

Természetvédelmi célú egyesületek részére a természetvédelmi törvény külön fellépési lehetőséget biztosít, mely alapján közvetlenül a természeti értékeket károsító, veszélyeztető személlyel szemben is felléphetnek.

„65. § (1) A természeti területek és értékek jogellenes károsítása, veszélyeztetése esetén a természet védelme érdekében a természetvédelmi célú egyesületek jogosultak fellépni, és

a) állami szervektől, önkormányzatoktól a megfelelő és hatáskörükbe tartozó intézkedés megtételét kérni, vagy

b) a védett természeti érték, terület károsítója, veszélyeztetője ellen pert indítani.

(2) A (1) bekezdés b) pontja szerinti perben a felperes kérheti a bíróságot, hogy a veszélyeztetőt, károsítót

a) tiltsa el a jogsértő magatartástól;

b) kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére.”

- b) eljáró hatóság

Országos jelentőségű védett természeti terület esetén a jelenleg fennálló környezetvédelmi igazgatás rendszerében területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságként megyei illetékességgel a megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti járási hivatala jár el. Budapest főváros és Pest megye területére kiterjedő illetékességgel a Pest Megyei Kormányhivatal környezetvédelmi és természetvédelmi hatáskörben eljáró Érdi Járási Hivatala jár el. A természetvédelmi hatósági eljárásokban a Nemzeti Park Igazgatóság, mint a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv, törvény erejénél fogva ügyfélnek minősül, ha az eljárás a feladatkörét és a működési területét érinti.

A helyi jelentőségű védett természeti területeken a jegyző a természetvédelmi hatóság.

²⁰ 1996. évi LIII. törvény - a természet védelméről 8. § (1) és 17. § (1)

c) jogkövetkezmények

A természetvédelmi hatóság korlátozhatja, felfüggesztheti vagy megtilthatja a védett természeti értéket és területet károsító vagy súlyosan veszélyeztető tevékenységeket. A határozat - a védett természeti érték, terület közvetlen vagy súlyos sérelme, illetve veszélyeztetése esetében - azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható.

A Natura 2000 területen élő közösségi jelentőségű faj állományának, valamint élőhelynek veszélyeztetése vagy súlyos sérelme esetén szintén azonnal végrehajthatóvá nyilváníthatóak egyes hatósági határozatok.

Természetvédelmi bírságot köteles fizetni, aki tevékenységével vagy mulasztásával

a) a természet védelmét szolgáló jogszabály, illetve egyedi határozat előírásait megsérti;

b) a védett természeti értéket jogellenesen veszélyeztet, károsítja, elpusztítja, vagy védett természeti terület állapotát, minőségét jogellenesen veszélyeztet, rongálja, abban kárt okoz;

c) a védett természeti területet, továbbá barlangot jogellenesen megváltoztatja, átalakítja, illetve azon vagy abban a védelem céljával össze nem egyeztethető tevékenységet folytat;

d) a védett élő szervezet, életközösség élőhelyét, illetőleg élettevékenységét jelentős mértékben zavarja;

e) a természetvédelmi hatóság engedélyéhez, hozzájárulásához kötött tevékenységet engedély, hozzájárulás nélkül vagy attól eltérően végez.²¹

A bírság mértékét több tényező figyelembe vételével egy külön jogszabály rendelkezései alapján határozza meg a természetvédelmi hatóság.²²

A természetvédelmi bírság nem mentesít a büntetőjogi, a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, továbbá a helyreállításra vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.

• **Közlekedési rendelkezések megsértése védett természeti területen**

a) jogalap

A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (továbbiakban: Kkt.) 21. § (1) bekezdés g) pontja alapján a gépjármű üzemben tartója, illetve a gépjárművet használatra átvevő személy felel azért, hogy az általa üzemeltetett, illetve használt gépjárművel a természet védelmére vonatkozó előírások betartásra kerüljenek.

Az objektív felelősség elve érvényesül a védett természeti területen gépjárművel engedély nélkül történő közlekedés, valamint az engedélyezett közlekedési útról való letérés tényállásokra is.

²¹ 1996. évi LIII. törvény - a természet védelméről 80. §

²² 33/1997. (II. 20.) Korm. rendelet - a természetvédelmi bírság kiszabásával kapcsolatos szabályokról

b) eljáró hatóság

A rendőrség az eljáró hatóság a Kkt. 21. (1) bek. g) pontja szerinti ügyekben.²³

c) jogkövetkezmények

A közigazgatási bírság mértéke 10.000,- forinttól 300.000,- forintig terjedhet. Az egyes esetekben kiszabható bírságok összegét, valamint a szabályszegések körét a 410/2007. (XII. 29.) Korm. rendelet 7. sz. melléklete tartalmazza.²⁴

4.2. Polgári jogi eszközök

A fentebb bemutatott közigazgatási eljárási lehetőségek mellett a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben (Ptk.) biztosított jogok sérelme miatt, a polgári jog szabályai szerint felléphet az a személy, akit hátrányosan érint a környezetszennyezés, jelen esetben például egy zajos autóverseny. Ennek vonatkozásában több kérdés is megválaszolandó, mielőtt bárki belevágna a jogérvényesítésbe.

a) jogalap

A Ptk. kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, emberi méltóságát és az abból fakadó személyiségi jogait mások tiszteletben tartsák. A környezetszennyezések kapcsán a személyiségi jogok körében elsődlegesen az élethez, a testi épséghez és az egészséghez való jog említendő (Ptk. 2:43. § a) pont).

A személyhez fűződő jogokon túl az ingatlanok zavartalan használatára vonatkozó jog érvényesíthető. Az ingatlan birtokosát – tehát nem kizárólag annak tulajdonosát – ugyanis birtokvédelem illeti meg, ha birtoklásában jogalap nélkül háborítják (Ptk. 5:5. §). Ez azt is jelenti, hogy amennyiben egy engedélyezett autóverseny vagy sportrepülőtér okozta zajterhelés eléri a szükségtelen zavarás mértékét, úgy az a közigazgatás jogszerűsége ellenére is jogszerűtlen háborításnak tekinthető (ez az ún. ágazati jogellenesség elve).

A Ptk. rögzíti a dolgok használatának általános korlátjaként, hogy a tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen a szomszédokat szükségtelenül zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné (Ptk. 5:23. §). A tulajdonos köteles kerülni a szükségtelen zavarást, ami egyben a szomszédok és más személyek jogilag védett érdeke. A szennyezéssel érintettek tehát e

²³ 410/2007. (XII. 29.) Korm. rendelet 9. § - a közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések köréről, az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, a közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések köréről, az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, felhasználásának rendjéről és az ellenőrzésben történő közreműködés feltételeiről

²⁴ 410/2007. (XII. 29.) Korm. rendelet - a közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések köréről, az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, a közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések köréről, az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, felhasználásának rendjéről és az ellenőrzésben történő közreműködés feltételeiről

jogsabályra hivatkozással is felléphetnek, amennyiben úgy vélik, a zavarás már eléri a „szükségtelen” mértéket. Ezzel kapcsolatban fontos még egyszer aláhúzni, hogy akár az egyébként jogszerű magatartás is megvalósíthatja más személyek szükségtelen mértékű zavarását. Vagyis a zaj-, levegőszennyezés elérhet egy olyan szintet, amelyet az érintettek már nem kötelesek tűrni, akkor sem, ha egyébként az adott tevékenységet, létesítményt hatóság engedélyezte.

b) bíróági eljárás

Az egészséghez való joga védelmében senkit nem lehet meggátolni, s amennyiben a szennyezésből eredően felmerül e jog sérelme, annak érvényesítése iránti pert az illetékes elsőfokú bíróság előtt kell megindítani. A személyiségi jogi perek első fokon a törvényszékek hatáskörébe tartoznak, vagyis a felperesnek a jogvita alapját képező tényeket és az annak elbírálását kérő beadványt (azaz a keresetlevelet) ezen bírósághoz kell benyújtani. A törvényszék előtti perekben a polgári perrendtartás szabályai szerint kötelező a jogi (ügyvédi) képviselő.

A birtoklás jogtalan zavarása miatt a birtokos a zavarás megszüntetését kérheti a bíróságtól. A birtokvédelmet egy éven belül a jegyzőtől is lehet kérni, s amennyiben a kérelemnek helyt ad, a jegyző a birtoksértőt a birtoksértő magatartástól eltiltja; kivéve, ha nyilvánvaló, hogy az, aki birtokvédelmet kért, nem jogosult a birtoklásra vagy birtoklásának megzavarását tűrni volt köteles. A jegyző határozata ellen közigazgatási úton jogorvoslatnak nincs helye. Aki a jegyző birtokvédelem kérdésében hozott határozatát sérelmesnek tartja, tizenöt napon belül a bíróságtól kérheti a másik féllel szemben indított perben a jegyzői határozat megváltoztatását.

A személyhez fűződő jogok megsértése kapcsán a sérelmet szenvedett fél sérelemdíjra tarthat igényt. Aki személyiségi jogainak megsértéséből eredően anyagi kárt is szenved, a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti a jogsértőtől kárának megtérítését. Ebben a körben már azok a szabályok irányadók tehát, amelyek az anyagi károk megtérítésére egyébként is vonatkoznak. Az anyagi károk több formában megjelenhetnek, valamilyen dologban esett értékcsökkenés, a károk elhárítására tett intézkedések költségei, de az elmaradt haszon is kárnak minősül.

A fentiek szerint egy esetleges egészségkárosodás miatti gyógyszerköltség és gyógykezelés megtérítésére a szennyezéssel érintett ingatlan használhatóságának csökkenéséből eredő kár, elmaradt haszon megtérítésére vonatkozó szabályok alkalmazandók. A Ptk. rögzíti a károkozás általános tilalmát, s kimondja, hogy aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Fontos rögzíteni ugyanakkor, hogy a kár bekövetkezését és az okozati összefüggést a károsultnak kell bizonyítania. Kevés orvos hajlandó ugyanakkor arra, hogy írásba adja vagy a bíróság előtt elmondja, hogy pl. egy adott sportrepülőtér működése kapcsán bekövetkezett hallásprobléma, fülzúgás, esetlegesen migrénes panaszok között okozati összefüggés van. Azt azonban már könnyebben elismerheti, hogy a repülőtér működése kapcsán fennálló állandó zajterhelés hozzájárulhatott a beteg állapotának kialakulásához vagy súlyosbodásához, amikor is a kár egy részét az alperes viselni lesz köteles.

Nem állapítható meg az okozati összefüggés azzal a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia.

A károkozó a károsult teljes kárát köteles megtéríteni, ennek körében a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést, az elmaradt vagyoni előnyt és a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket. A természetvédelmi törvény 81. § (2) bekezdése szerint

„A természet védelmének szabályai megszegésével okozott kár magában foglalja:

a) a tényleges vagyoni kárt,

b) az elmaradt hasznót,

c) a károkozás felszámolásával kapcsolatban felmerült indokolt költséget,

d) a természeti állapot és minőség károsodásából eredő, illetve

e) a társadalom, annak csoportjai vagy az egyének életkörülményeinek romlásában kifejeződő nem vagyoni kárt.”

Amennyiben a károsodás még nem következett be, azonban annak fennáll a reális veszélye, a veszélyeztetett kérheti a bíróságtól, hogy azt, aki a veszélyt előidézte, az eset körülményeihez képest tiltsa el a veszélyeztető magatartástól, kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére, illetve kötelezze megfelelő biztosíték adására.

Az általános szabályok szerint mentesül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható. Arra a károkozóra azonban, aki az emberi környezetet veszélyeztető tevékenységével másnak kárt okoz, szigorúbb szabályok vonatkoznak: a Ptk. szerint ilyen esetben a károkozó csak akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a tevékenysége körén kívül esik.

Fontos – ha nem a legfontosabb – pontja a pernek a bizonyítás, amelyet még a perindítást megelőzően alaposan körbe kell járni, lehetséges eszközeit és várható költségét meg kell fontolni. A bizonyítás sikerességétől függ a pernyertesség. A kárt szenvedett fél feladata a perben annak bizonyítása egyrészt, hogy őt kár érte, másrészt, hogy a kár a károkozó személy jogellenes cselekményének következménye, harmadrészt pedig a követelés mértékének megalapozottságát is a károsult köteles bizonyítani.

Dokumentumok, tanúvallomások, fénykép- és videó-felvételek is alátámaszthatják a károsulti igényt. A kár és a károkozó tevékenysége közötti kapcsolatot azonban elsősorban igazságügyi szakértő bevonásával lehet igazolni. A bizonyítás költségeit fő szabály szerint a pervesztesség arányában viselik a felek, ez azonban értelemszerűen csak a bírói döntés meghozatalakor derül ki. A költségek megelőlegezése azonban annak a félnek a feladata, aki bizonyítani szeretné állítását. Az igazságügyi szakértők díja néhány tízezer forinttól több százezer forintig is terjedhet az elvégzendő vizsgálatok és a szükséges szakértelem függvényében. Az ügy körülményeitől függően pedig egyetlen szakértő általában nem elég, pl. az ingatlan forgalmi értékének csökkenését ingatlanforgalmi szakértő, míg a légszennyező anyagoknak a környezetre és a lakosságra gyakorolt hatásait környezetvédelmi (levegőtisztaság-védelmi)

szakértő tudja megállapítani. Egészségkárosodás esetében pedig orvosszakértői véleményre is szükség van, ha a kárigény része az egészségromlásból eredő anyagi károk megtérítése is.

A Ptk. nem csak a természetes, de a jogi személyeket és a nem jogi személy szervezetek jogait is védi. Még személyhez fűződő jogai is vannak a jogi személyeknek, igaz, hogy csak korlátozottabb körben, mivel nyilván esetükben egészséghez, élethez való jogról nem beszélhetünk. A jogi személy is követelheti azonban a birtokvédelmi, szomszédjogi rendelkezésekből eredően, hogy birtoklásában ne zavarják szükségtelen mértékben. Ez azt jelenti, hogy például egy cég, amelynél a napi munkavégzést, vállalkozói tevékenységet akadályozza a környezetszennyező magatartás, mint ingatlanbirtokos, illetve tulajdonos felléphet a zavarással szemben, s megteheti – értelemszerűen az egészséghez való jog érvényesítése kivételével – mindazon lépéseket, melyeket fentebb bemutattunk.

Itt említendő a **környezetvédelmi egyesületek** különleges lehetősége, amelyet számukra a Kvtv. biztosít. Eszerint környezetveszélyeztetés, környezetszennyezés vagy környezetkárosítás esetén a környezetvédelmi szervezet a környezet védelme érdekében jogosult fellépni, és a környezethasználó ellen pert indítani. A perben a szervezet kérheti a bíróságtól, hogy a veszélyeztetőt tiltsa el a jogsértő magatartástól (működéstől), illetve kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére (Kvtv. 99. §).

A társadalom egészének nevében az **ügyész** jogosult fellépni, és a környezetvédelmi törvény alapján környezeti veszélyeztetés esetén keresetet indítani a tevékenységtől való eltiltás, illetőleg a környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kár megtérítése iránt. A természetvédelmi törvény alapján a társadalom vagy csoportjainak életkörülményei romlásából fakadó nem vagyoni kár megtérítése iránt szintén az ügyész indíthat keresetet és a megítélt kártérítést a miniszter által vezetett minisztériumnak a természetvédelmi kártérítések megfizetésére létrehozott folyószámlájára kell megfizetni. A befolyt kártérítés összege kizárólag természetvédelmi célok, feladatok megvalósítására, támogatására használható fel.²⁵

4.3. Szabálysértési jogkövetkezmények

A jogsértő környezetszennyező tevékenység kapcsán annak jellegétől függően szabálysértési vagy akár büntetőjogi felelősségre vonásnak is helye lehet, melyek a társadalom negatív értékítéletét fejezik ki az adott cselekményhez kapcsolódóan.

A szabálysértési felelősség még alapvetően közigazgatási jogi szankció, olyan kisebb súlyú szabályszegésekhez kapcsolódik, melyek még nem igénylik a büntetőjogi felelősségre vonást.

a) jogalap

A szabálysértési törvény²⁶ témánk szempontjából releváns tényállásai a következők.

²⁵ 1996. évi LIII. törvény - a természet védelméről 81. § (4) bek.

²⁶ 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

Természetvédelmi szabálysértést²⁷ valósít meg,

- aki a természetvédelmi államigazgatási szerv engedélyéhez kötött tevékenységet engedély nélkül, vagy az engedélytől eltérő módon végez,
- aki természeti területen - beleértve a védett természeti, Natura 2000 területet is - a természetvédelmi célokkal össze nem egyeztethető tevékenységet folytat, továbbá az is,
- aki védett élő szervezet egyedét, származékát vagy barlangi képződményt jogellenesen megrongál, elvisz vagy elpusztít, illetve védett vagy fokozottan védett állatfaj egyedét élettevékenységében jelentős mértékben zavar.

Csendháborítást²⁸ valósít meg, aki lakott területen, az ott levő épületben, vagy az ahhoz tartozó telken, tömegközlekedési eszközön, továbbá természeti és védett természeti területen indokolatlanul zajt okoz, amely alkalmas arra, hogy mások nyugalma, illetve a természeti vagy a védett természeti értéket zavarja.

b) jogkövetkezmények

A szabálysértések miatt alkalmazható szankciók a büntetések és az intézkedések. Büntetések az elzárás, a pénzbírság és a közérdekű munka. Intézkedések a járművezetéstől eltiltás, az elkobzás, a kitiltás és a figyelmeztetés.

A szabálysértési törvény fontos eljárásjogi rendelkezése, hogy a fenti tényállások esetében a rendőrség mellett a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr is kiszabhat helyszíni bírságot.

4.4. Büntetőjogi jogkövetkezmények

A környezeti érdekek sérelme esetében a büntetőjogi felelősségre vonás célja az elrettentés, megelőzés kell, hogy legyen.

a) jogalap

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) szerint

környezetkárosítást²⁹ követ el, aki a földet, a levegőt, a vizet, az élővilágot, valamint azok összetevőit jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon

a) veszélyezteti,

b) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre,

²⁷ 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről 187. §

²⁸ 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről 195. §

²⁹ Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 241. §

c) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota nem állítható helyre.

Egyes esetekben az elkövető nem büntethető, illetve a büntetése korlátlanul enyhíthető, ha az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig a bűncselekmény által bekövetkezett veszélyt, illetve környezetkárosodást megszünteti, a károsodott környezet eredeti állapotát helyreállítja.

A Btk. a közigazgatási jogi szabályokra utalással határozza meg a szennyezés fogalmát: „a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint azok összetevői jogszabályban vagy hatósági határozatban megállapított kibocsátási határértéket meghaladó terhelése”.

A környezetkárosítás tényállása így egy keretdispozíció, melyet a környezetvédelmi ágazati jogszabályok töltenek meg tartalommal.

„Egy adott területen egy környezeti elem anyagi, illetve vegyi vagy biológiai összetétele külső behatásra megváltozhat. Vannak természeti folyamatok, melyek az összetétel változását eredményezik, ezek természetes, egyensúlyi folyamatok. Az emberi beavatkozások azonban általában nem egyensúlyi folyamatok, azoknak van egy olyan mértéke, melyet az adott természeti közeg már nem tud „elviselni”, nem képes a regenerációs folyamatai által kompenzálni. Az összetételt is meg lehet úgy változtatni, hogy felboruljon annak a természetes egyensúlya, s csak külső beavatkozással lehessen helyreállítani, vagy végső esetben helyre sem állítható. Ennek megállapítása mindig szakértői kérdés.

A bűncselekmény elkövetési magatartásai a földnek, a levegőnek, a víznek, az élővilágnak, valamint ezek összetevőinek a jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon történő veszélyeztetése, illetve károsítása. A szennyezés önmagában nem veszélyes olyan fokban a társadalomra, hogy az bűncselekménynak minősüljön. Ehhez jelentős mértékű szennyezésre van szükség. A jelentős mérték meghatározása - mivel ez minden esetben eltérő - szakértői feladat. Tekintettel arra, hogy a különböző vegyi anyagok veszélyessége, mérgező hatása nagyon eltérő, nem lehet a határérték meghatározott szorzatához kötni a büntethetőséget. Ezért köti a törvény a „jelentős mértékű” szennyezéshez a büntetőjogi felelősség megállapítását.”³⁰

A törvény a természetkárosítás tényállását szerkezetileg két külön §-ra tagolja, az első az egyedvédelmi, a második a természeti értékek és területek védelmével kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza.

Természetkárosítást³¹ valósít meg, aki

a) fokozottan védett élő szervezet egyedét,

b) védett élő szervezet vagy az Európai Unióban természetvédelmi szempontból jelentős növény- vagy állatfaj egyedeit, feltéve, hogy azok külön jogszabályban meghatározott,

³⁰ Btk. Indokolás

³¹ Btk. 242. §

pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legalacsonyabb értéket,

c) a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló EK tanácsi rendelet A és B melléklete hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét

jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az ország területére behozza, onnan kiviszi, azon átszállítja, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja.

A természetkárosítás minősített esete a fokozottan védett, valamint védett élő szervezetek olyan mértékű pusztítása, amelynek eredményeképp az elpusztított élő szervezet egyedeinek külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett növény- vagy állatfaj egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb érték kétszeresét. Minősített eset továbbá az EK rendeletben foglalt, azonban Magyarországon védetté, illetve fokozottan védetté nem nyilvánított élő szervezet egyedének a számottevő pusztulása, ami az élő szervezet adott állományának (populációjának) fennmaradását veszélyeztető pusztulását jelenti.

A Btk. a háttérjogszabályokra figyelemmel meghatározza az élő szervezet egyede fogalmi körét az alábbiak szerint:

a) az élő szervezet egyedének valamennyi fejlődési szakasza, alakja, állapota,

b) az élő szervezetek keresztezéseként és kereszteződésekként létrejött egyed,

c) az élő szervezet egyedének származéka, ami alatt érteni kell az elpusztult élőlényt, valamint annak vagy az élő szervezet egyedének bármely részét, továbbá azt a terméket vagy készítményt, amely a felsoroltak valamelyikéből készült, illetve ezek valamelyikéből származó összetevőt tartalmaz.

A természetkárosítás tényállása szintén keretdispozíció. A tényállást kitöltő egyes jogszabályok a természetvédelmi törvény és az egyéb hazai, illetve uniós természetvédelmi rendelkezések. A védett jogi tárgy a védett, illetve fokozottan védett élő szervezetek egyedei, melyekkel kapcsolatosan a témánk szempontjából releváns elkövetési magatartás a károsítás és az elpusztítás.

Szintén természetkárosítást³² valósít meg, *aki Natura 2000 területet, védett barlangot, védett természeti területet vagy védett élő szervezetek életközösségét, illetve azok élőhelyét jogellenesen jelentős mértékben megváltoztatja.*

Minősített eset, ha a természetkárosítás a Natura 2000 terület, a védett barlang, a védett természeti terület vagy a védett élő szervezetek életközössége, illetve azok élőhelye jelentős károsodását vagy megsemmisülését okozza.

A Btk. rögzíti, hogy Natura 2000 terület alatt a természet védelméről szóló törvényben meghatározott fogalmat kell érteni.

³² Btk. 243. §

A bűncselekmény elkövetési magatartása a megváltoztatás. A megváltoztatás eredménye olyan változás, ami ténylegesen kárt, vagy hátrányt okoz, vagyis minden olyan tevékenység, ami ellentétes a természetvédelmi törvényben meghatározottakkal. A megváltoztatás tehát a terület jellegének, használatának megváltoztatását jelenti, ami egy széleskörű fogalom, ebbe bele tartozik például a terület terjedelmének megváltoztatása is. A jelentős mérték megállapítása minden esetben szakértői kérdés.

b) jogkövetkezmények

A törvény szerint környezetkárosítás esetében a szennyezés, valamint annak a veszélye, továbbá a károsítás, valamint annak a veszélye, illetve a veszélyeztető eredményt tartalmazó szennyezésnek és a bekövetkező károsító eredménynek eltérő a társadalomra veszélyessége, így indokolt eltérő büntetéssel fenyegetni azokat.

A környezetkárosítás tényállás esetében, ha a cselekményt gondatlanul követik el - azaz az elkövető nem észlelte, holott észlelnie kellett volna, hogy tevékenysége szennyezi, illetve veszélyezteti a környezetet – az vétséget valósít meg, és enyhébb büntetési tételt von maga után, mint az az eset, ha ezt szándékosan teszik. A jogalkotó azonban mind a szándékos, mind a gondatlan elkövetési alakzathoz hozzárendeli a szabadságvesztés büntetést.

A természetkárosítás mindkét tényállása esetében a gondatlan elkövetés büntetendősége csak a minősített esethez kapcsolódik, az alapeset csak szándékosan valósítható meg.

c) Eljáró hatóság

Feljelentést bárki tehet, nyomozó hatósággként a rendőrség jár el ezekben az ügyekben.

A megfelelő bizonyítékok összegyűjtését követően a rendőrség vádemelési javaslattal küldi meg a nyomozati anyagot az ügyészség részére, amely – amennyiben a bűncselekmény elkövetésének gyanúját szintén alaposnak találta – vádat emel.

A bűncselekmény miatti felelősségre vonás, a szankciók alkalmazása a nyomozó hatóságok nyomozati eljárását követően a büntetőbíróság feladata.

5. Összegzés

Az Alaptörvény már hivatkozott P) cikke a nemzet közös örökségének tekinti a természeti erőforrásokat, a biológiai sokféleséget, különösen az őshonos állat- és növényfajok védelmét, ezek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége. A jelen kiadványban bemutatott jogszabályi rendelkezések is alapvetően a fenti célt szolgálják. A motorizált szabadidő eltöltés a gyakorlatban sok esetben veszélyezteti a természeti kincseink megőrzésére vonatkozó alaptörvényi kötelezettséget. Meggyőződésünk azonban, hogy a jog széles tárházat kínál az értékeink megóvására, bár az imént ismertetett rendelkezések jelentős része az utólagos reparációt szolgálja. A környezetvédelmi jognak azonban általános alapelve mind a megelőzés, mind az elővigyázatosság elve, melyeknek a jogalkotásban és a jogalkalmazásban egyaránt érvényesülniük kell. Jelen kiadvány elkészítésekor azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy kézzel fogható segítséget adjunk mindazon jogkeresők kezébe, akik a nemzet közös örökségének megóvását valóban kötelezettségüknek tekintik. Bízunk benne, hogy kiadványunkkal mi magunk hozzájárulunk természeti erőforrásaink megóvásához.

6. Melléklet

6.1. A tököli reptér környezetvédelmi vizsgálata³³

6.2. Az ügy összefoglaló jellegű bemutatása

Az 1940-es években létesített, 2500 méter kifutópályával rendelkező katonai repülőtér 2002 óta úgynevezett nem nyilvános fel- és leszállóhelyként működött. E repülőtér-kategóriát azonban a jogalkotó 2010-ben megszüntette, így a reptér továbbműködéséhez kötelezővé vált a létesítmény reptérre való átminősítése. A reptérre minősítési eljárás 2010-ben meg is kezdődött a Nemzeti Közlekedési Hatóság előtt. Az eljárást megindító kérelemben az üzemeltető 799 méterben határozta meg a jövőben használandó kifutópálya hosszát (az ún. felszállási nekifutásra rendelkezésre álló távolságot — Take-Off Run Available (TORA)).

Az Európai Unió Környezeti Hatásvizsgálati Irányelvének hazai átültetését szolgáló 314/2005. Kormányrendeletnek (Khvr.) az eljárás során hatályban volt 3. számú melléklet 104. pontja alapján a környezetvédelmi felügyelőségnek a 800 méter hosszúságot elérő kifutópályával rendelkező repterek esetében mérlegelnie kellett a környezeti hatásvizsgálat szükségességét. A katonai repülőtér több, mint ötven éve létesült és sosem mérték fel az általa kiváltott környezeti hatásokat. A jelen eljárás, amely az üzemeltető szerint csak egy jogi-adminisztratív lépés, azaz a nem nyilvános fel-és leszállóhely reptérre minősítése, valójában jelentős változásokat hoz a létesítmény üzemeltetésében is.

A Khvr. 3. számú mellékletében található azon beruházások és tevékenységek, melyek a környezetvédelmi felügyelőség előzetes vizsgálatban hozott döntésétől függően környezeti hatásvizsgálatra kötelezettek. E melléklet - korábban hatályban volt - 104. pontja szerint a felügyelőség döntésétől függően környezeti hatásvizsgálat köteles tevékenységek a nyilvános repülőtér és polgári célú nem nyilvános repülőtér 800 m alaphosszúságú szilárd burkolatú futópályától.

A környezeti hatásvizsgálati eljárás egy bonyolult engedélyezési eljárás, amely részletesen szabályozott, viszonylag hosszú ideig tart, tetemes költséggel járhat a beruházó számára, és széles körű lakossági részvételt tesz lehetővé mind az adatnyilvánosság, mind a részvételi és jogorvoslati jogok területén. Nem meglepő tehát, hogy a beruházók ahol tudják, megpróbálják elkerülni a hatásvizsgálatot, és ha lehet, oly módon kérelmezik létesítményeiket, hogy azoknak ne kelljen környezetvédelmi engedélyezés alá esniük.

A jogszabályra hivatkozással a döntéshozatal során szakhatóságként közreműködő környezetvédelmi felügyelőség állásfoglalásában hozzájárult első- és másodfokon a reptérre minősítéshez, s azzal érvelt, hogy jelen esetben előzetes vizsgálatot sem kellett lefolytatnia. Ennek oka az volt, hogy a tervezett kifutópálya hossza még azt a hosszúságot sem érte el, ahol egyáltalán mérlegelni kell a hatásvizsgálat indokoltságát.

Az eljárás és az abban való részvétel

³³ <http://emla.hu/hu/content/k%C3%B6rnyezeti-jog%C3%A9rv%C3%A9nyes%C3%ADt%C3%A9s-magyarorsz%C3%A1gon>

A jogszabályok változásainak folytán a létesítmény működési kategóriája, azaz a nem nyilvános fel- és leszállóhely minőség 2010-ben megszűnt, s kötelezővé vált a reptérre átminősítés lefolytatása a Nemzeti Közlekedési Hatóság előtt. A reptérre minősítési eljárásban egy helyi környezetvédő civil szervezet és több helyi önkormányzat is ügyfélként vett részt, s ragaszkodtak azon álláspontjukhoz, hogy itt az ideje a környezetvédelmi hatásvizsgálat lefolytatásának.

A közlekedési hatóság azonban nem osztotta ezt a véleményt, főként, mivel az eljárást megindító kérelemben az üzemeltető 799 méterben határozta meg a jövőben használandó kifutópálya hosszát, így az alatta maradt a hazai hatásvizsgálati szabályok szerinti küszöbnek, amely 800 méteres kifutópálya esetén kötelezte a hatóságokat arra, hogy egyáltalán mérlegeljék a környezetvédelmi hatásvizsgálat lefolytatásának szükségességét.

A küszöbérték alkalmazása az ügyben több szempontból is abszurditásnak tűnt. A kérelem szerint használni kívánt 799 méteres futópályahossz a felszállási nekifutásra rendelkezésre álló távolsággal, az ún. TORA értékkel volt egyenlő a kérelemben, holott a biztonsági övezetekkel együtt a használni kívánt futópálya hossza már jóval meghaladta a 800 métert. Emellett a kifutópálya a valóságban több, mint 2 km hosszú, így az, hogy a kérelmező ebből csak 799 méternyi hosszt tüntetett fel a kérelmében, a civilek véleménye szerint a hatásvizsgálati szabályok alkalmazásának elkerülésére irányult, amely az EU Bíróságának ítélkezési gyakorlata alapján sérti az uniós jogot.

A bíróságok döntése

A közigazgatási hatóságok döntéseivel szemben bírósági felülvizsgálat, közigazgatási per indult, s a bíróság ítélete végül megerősítette a civilek álláspontját.

A bíróság jogerősen kimondta és a Kúria ítélete megerősítette, hogy a létesítményt nem lehet reptérre minősíteni a környezeti hatások vizsgálata nélkül.

2015 áprilisában a Kúria döntést hozott a tököli nem nyilvános fel- és leszállóhely reptérre minősítési eljárásában. Az ítélet szerint az ügyben az EU hatásvizsgálati irányelv 2. cikk (1) bekezdésének közvetlen hatálya, és az irányelv fordított vertikális hatályára vonatkozó tilalom kivételes feloldása is érvényesül. Ezek alapján és az EU Bíróság ítélkezési gyakorlatával alátámasztva a Kúria kimondta, hogy a környezetvédelmi hatóság köteles érdemben vizsgálni a repülőtér környezeti hatásait még akkor is, ha a hazai jogszabályban foglalt küszöbérték alapján a reptér nem tartozna a környezetvédelmi hatóság mérlegelési jogkörébe tartozóan hatásvizsgálat köteles projektek körébe.

Konklúzió

Az átminősítésre kötelező jogszabályi rendelkezések tartalmazták azt is, hogy a nem nyilvános fel- és leszállóhelyek átminősítés nélkül nem működhetnek 2011. július 1-jét követően. Az eljárás időszakában azonban a jogalkotó a jogszabályi határidőt kétszer meghosszabbította, majd inkább teljesen eltörölte. Ez pedig azt jelenti, hogy bár a tököli létesítmény még nincs egyik reptér-kategóriába sem átminősítve, különösebb jogkövetkezménye nincs annak, hogy e besorolás nélkül olyan minőségben működik, mely közel 6 évvel ezelőtt jogilag megszűnt.